

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

Azərbaycan
Milli Kitabxanası

MİLLİ-MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİN TƏBLİĞİNDƏ KİTABXANALARIN ROLU

BAKI - 2011

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

Azərbaycan
Milli Kitabxanası

MİLLİ-MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİN TƏBLİĞİNDƏ KİTABXANALARIN ROLU

Respublikanın kütləvi və ixtisaslaşdırılmış kitabxanaları, Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemləri üçün metodik tövsiyələr

BAKI - 2011

Tərtibçi:

N.Alısova

***İxtisas redaktoru və
buraxılışa məsul:***

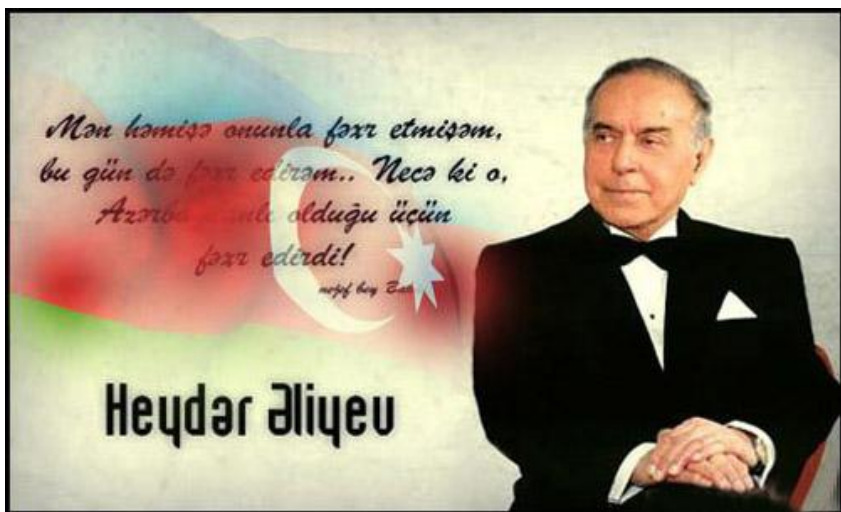
***K.M.Tahirov,
Əməkdar mədəniyyət işçisi
fəlsəfə doktoru***

Redaktor:

A.Abdullayeva

Milli mənəvi dəyərlərin təbliğində kitabxanaların rolu
/tərt. ed. N.Alısova; ixtisas red. və bur. məs. K.Tahirov; red.
A.Abdullayeva; M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitab-
xanası.- Bakı, 2011.- 85 s.

© M.F.Axundov adına Milli Kitabxana, 2011

*Bizim hamımızın bir vətəni var - bu Azərbaycan dövləti-
dir. Azərbaycanlı hər yerdə yaşaya bilər, ancaq azərbaycanlılı-
ğını, öz dilini, dinini, milli ənənələrini unutmamalıdır. Onun
qəlbi daim doğma Azərbaycanla bir vurmalıdır. Təhsil ocaqla-
rında gənclərimizi xalqımızın mənəvi dəyərləri əsasında tərbi-
yələndirmək, mənəvi cəhətdən sağlam və saf insanlar tərbiyə
etmək məsələsi mühüm yer tutmalıdır.*

GİRİŞ

Mədəniyyət tarixi sahəsində qazanılmış təcrübə sübut edir ki, insanların mənəviyyəti, əxlaqi normaları və baxışları ilə bağlı olan milli-mənəvi dəyərlərin yaradıcısı xalqdır.

Xalqın mövcudluğunun əsas göstəricisi olan milli-mənəvi dəyərlər onun ən qiymətli sərvətidir. Hər bir xalq milli mənəvi dəyərlər sisteminə malikdir. Bu milli-mənəvi dəyərlər bizim tariximiz, dilimiz, dinimiz, adət-ənənələrimiz, mentalitetimiz, mədəniyyətimiz, ədəbiyyat və incəsənətimizdir.

Milli-mənəvi dəyərlər nədir? - “Mənəvi dəyərlər” insanı cəmiyyətdə formalaşdıran, inkişafa kömək edən davranış qaydalarıdır. Bu qaydalar dünya sivilizasiyasının təməli qoyulandan yaranmağa başlamışdır. Dəyərlərin formalaşması prosesi nəticədə dünyada hər bir fərdin haqlarını daha dolğun təsdiq edən xüsusiyyətlər yaranır.

Dünya xalqları arasında milli-mənəvi dəyərləri ilə tanınan Azərbaycan xalqı yaşatdığı və təbliğ etdiyi bəşəri ideyaları, adət-ənənələri, milli xüsusiyyətləri ilə özünəməxsus yer tutur. Uzun illər aparılan tədqiqatlar zamanı aydın olmuşdur ki, qədim köklərə malik Azərbaycan əsrlər boyu maddi və mənəvi xəzinəsini qoruyub saxlaya bilmişdir. Azərbaycanın milli dəyərləri orta əsrlərdə formalaşmış və göründüyü kimi, o vaxtdan bəri çox az dəyişmişdir. Azərbaycanlıların çox vaxt türk-islam dəyərləri adlandırılan əxlaq qaydaları toplusunun özəyi orta əsrlərdəki türk hərbi-feodal şərəf kodeksinin təsiri altında formalaşmışdı. Bu kodeks haqqında məlumatı “Dədə Qorqud” (XI əsr) və “Koroğlu” (XVI əsr) kimi türk dastanlarından almaq olar:

Ya hər şey - ya heç nə;
Məğlubiyyət - ölümdən pisdır;
Kömək diləmək - ayıbdır;
Şücaət xeyirdən yeydir;
Qənaət - xəsislikdir;
Ehtiyatlılıq - qorxaqlıqdır;
Qonaq - Allahındır;

Ailə - müqəddəsdür;
Söz verdinsə - əməl elə;
Qadının namusu - toxunulmazdır.

Qədim dövrlərdə “Dədə Qorqud”, “Manas”, “Alpamış”, “Koroğlu” dastanları, xalqımıza mənsub olan dahi şairlərimiz, yazıçılarımız - Nizami, Yunus Əmrə, Əlişir Nəvai, Füzuli, Nəsimi, Məhtimqulu, Abay və digərləri tariximizi, mənəvi dəyərlərimizi əks etdirən, bizi dünyada tanıdan ölməz əsərlər yaratmışlar və bunlar nəsillərdən-nəsillərə xalqlarımızı özünə-məxsus milli-mənəvi dəyərlər o cümlədən, ümumbəşəri dəyərlər əsasında tərbiyə etmiş, hazırlamış, vətənpərvərlik, Vətənə sədaqət hisslərini daim gücləndirmişdir.

Bu zəngin irsdə xalqın soykökünə bağlı olan adət-ənənələr yaşayaraq əsrimizə, yeni yüzilliyə qədər gəlib çatmışdır. Xalqın toy-büsat mərasimi, bayram adət-ənənələri, Novruz mərasimləri, yas mərasimləri, İslam dininin təmizlik, düzlük, insanlıq, kimi bəşəri, ali hissləri tərbiyə edən dəyərləri onun milli-mənəvi dəyərlərini özündə yaşadır. Bütün bunların kontekstində Azərbaycan vətəndaşının varlığı göstərilir. Uzun illərin yolu və əsrlərin, qərinələrin sorağı bu ənənələrə bizi bağlamış, dövrümüzə körpü salmışdır. Müasir insanın formalaşması və özünü təsdiqi, məhz milli-mənəvi dəyərlərin aşılması prosesi ilə bağlıdır.

Azərbaycanın qədim, rəngarəng mənəvi dəyərləri, mədəni irsi hazırda xalqın fəxr mənbəyi və dünya mədəniyyətinə töhfəsi qismində çıxış edir. Bu sahəyə dövlət qayğısının günü-gündən artması və beynəlxalq təcrübənin tətbiqi istiqamətində görülən işlər qeyri-maddi mədəni irsin gələcəyinə nikbin baxmağa ümidləri artırır.

Azərbaycan xalqı azad və suveren dövlət quraraq mədəni iqtisadi islahatlar aparmaqla öz milli-əxlaqi dəyərlərinə, tarixinə qayıdır, demokratik ölkələrin təcrübələrindən istifadə edir.

Deyilənləri nəzərə alaraq sizə təqdim edilən bu metodik vəsaitdə milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasında ulu öndər Heydər Əliyev şəxsiyyətinin rolundan, milli-mənəvi dəyərlərin

təbliği məqsədilə kitabxanalarda həyata keçirilən kütləvi tədbir formalarından, milli-mənəvi dəyərlərin mühafizəsi və gələcək nəsillərə ötürülməsində əhəmiyyət kəsb edən beynəlxalq hüquqi sənədlərdən və mövzu ilə əlaqədar əlavə materiallardan bəhs edilmişdir.

Heydər Əliyev və milli-mənəvi dəyərlərimiz

Milli-mənəvi dəyərlər və Azərbaycançılıq – bu sözlər hər bir Azərbaycan vətəndaşı üçün doğma, əziz və müqəddəsdir. Bu, həm də milli ruhun, milli şüurun simvolu olaraq tarixi yaddaşın fundamental prinsiplər əsasında formalaşması deməkdir. Xalqımız, millətimiz keçmişin bütün buxovlarından azad olduqdan sonra əlindən zorla alınmış milli-mənəvi dəyərlərin, milli özünüdərkini formalaşmasına yeni zəmin yarandı. Müasir tariximizin səhifələrində yer almış milli oyanış dövründə millətin həmin dəyərlər uğrunda canından belə keçməyə hazır olması, xalqımızın milli dəyərlərə sadiqliyinin nümunəsidir.

1969-cu il iyulun 14-də Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə gələn ümummilli lider Heydər Əliyev ilk gündən hər cür ideoloji-siyasi baryerlərə sinə gərərək Azərbaycan xalqının milli özünüdərkini üçün bütün zəruri tədbirləri həyata keçirməyə başlamış, ictimai şüurdakı qorxunu, ehtiyatlılığı aradan qaldırmağı, cəmiyyəti bütün sahələr üzrə gələcək mənəvi yüksəlişlərə ruhlandırmağı bacarmışdır. Ulu öndər xalqda milli heysiyyəti gücləndirmək, onu öz şanlı keçmişinə, soy-kökünə qaytarmaq, habelə zəngin bədii irsini, mədəniyyətini, incəsənətini, adət-ənənələrini yaşıatmaq, ana dilini inkişaf etdirmək üçün bir sıra aşkar-gizli tədbirlər həyata keçirmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin 1993-cü ildə hakimiyyətə qayıdışı gənc dövlətin siyasi və iqtisadi əsaslarını yaratmaqla yanaşı, Azərbaycan xalqının milli-mənəvi irsini ehtiva edən ideyanın – Azərbaycançılığın təşəkkül və inkişafına müstəsna diqqət vermişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin böyüklüyü rəhbər vəzifəyə gəldiyi gündən bu dəyərləri düzgün qiymətləndirməsi, daim diqqət mərkəzində saxlamasıdır.

Ümummilli liderin milli ideologiyanın ən mühüm istiqamətlərindən və komponentlərindən biri kimi qiymətləndirdiyi milli-mənəvi dəyərlər özü də mürəkkəb daxili struktura malikdir. Burada Heydər Əliyev üç tərkib hissəsini xüsusi

qeyd edirdi: **dil, din, adət-ənənə** (bunların şüur müstəvisində proyeksiyası olan milli mentalitet).

Heydər Əliyev milli-mənəvi dəyərlərimizin öyrənilməsi-ni, qorunub saxlanmasını və inkişaf etdirilməsini əsas vəzifələrdən biri kimi irəli sürürdü. Bunlarsız millət yoxdur. Bunları qoruyub saxlamış xalq isə həmişə müstəqillik yolu ilə getmək, müstəqilliyini qorumaq əzmindədir.

“...Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz Azərbaycançılığı - Azərbaycan dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq” - deyən Heydər Əliyev Azərbaycançılığı milli bir ideologiya kimi irəli sürür, mədəniyyətimizi, mənəvi dəyərləri təkcə milli varlığımızın yox, həm də siyasi varlığımızın - dövlət quruculuğu prosesinin mühüm atributu kimi dəyərləndirirdi. Mənsub olduğu xalqın tarixi keçmişinə, mədəni irsinə və mənəvi dəyərlər sisteminə sönməz məhəbbət duyğularıyla yanaşan Hələ ötən əsrin 70-ci illərində görkəmli dövlət xadimi, müdrik şəxsiyyət kimi o, yaxşı başa düşürdü ki, aydın və dərk olunmuş milli ideologiya hər bir xalqın irəliyə doğru inkişafının yol göstərən və bələdçisidir. Milli dövlətçilik və milli-mənəvi dəyərlər sıx daxili vəhdətdədir. Yalnız milli kimliyi bəlli olan və özünü bir millət kimi dərk edən xalqın bitkin inkişaf konsepsiyası ola bilər. Ümummilli lider nəinki bu konsepsiyayı yaratdı, həm də çox böyük ustalıqla, səbr və təmkinlə həyata keçirdi. “Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam!”- deyən ulu öndər bütün həyatı boyu mənəvi-əxlaqi və dini dəyərlərimizin, adət-ənənələrimizin keşiyində durdu. Hələ keçmiş sovetlər dönəmində tariximizin qədimliyi və zənginliyinin mühüm göstəricisi olan tarixi abidə və eksponatların qorunub saxlanılması və gələcək nəsillərə ötürülməsi məqsədilə Azərbaycanın bütün bölgələrində tarix-diyarşünaslıq muzeylərinin yaradılması haqqında sərəncam imzaladı. Azərbaycan folklorunun daha dərinədən araşdırılması, aşıq sənətinin inkişafı, milli mərasimlərimizin təbliği istiqamətində ciddi tədbirlər həyata keçirildi. İti fəhmi, intuisi-yası ilə gələcək müstəqilliyi duyub-hiss edən Heydər Əliyev o

illərdə milli-mənəvi intibah üçün möhkəm zəmin hazırlayırdı. 1993-cü ildə xalqın təkidlə tələbi ilə yenidən siyasi rəhbərliyə gələn Heydər Əliyev həyata keçirdiyi dövlət quruculuğu prosesi ilə paralel surətdə mədəni-mənəvi quruculuq və milli-tarixi yaddaşın bərpası işlərinə başladı. Vaxtilə qadağalara məruz qalan, yasaq olunan milli və dini bayramlar, adət və mərasimlər xalqa qaytarıldı. Heydər Əliyev hər il qədim milli bayramımız olan Novruzda əhali ilə bayramlaşmağa çıxır, azad və müstəqil xalqımızın Novruz sevinclərindən xüsusi zövq alırdı. Heydər Əliyev bu tədbirləri təkcə Azərbaycan yox, bütün türk dünyası miqyasında həyata keçirirdi. Ortaq türk mədəniyyəti və mənəviyyatının öyrənilib təbliğ edilməsi, keçmişdən gələcəyə ötürülməsi yönündə müstəsna xidmətlər göstərirdi. Qırğızların “Manas” eposunun 1000 illik yubileyində iştirak və çıxış edən Heydər Əliyev bütün türk dünyası üçün əvəzedilməz müdrik bir şəxsiyyət olduğunu bir daha sübut etdi. Ulu öndər Heydər Əliyev islamiyyətlə bağlı olan dini-mərasim və adətlərin də layiqincə keçirilməsi üçün hər cür şərait yaratmışdı. 1994-cü ildə Səudiyyə Ərəbistanına rəsmi səfəri çərçivəsində müqəddəs Kəbəni ziyarət etməsi, Mirmövsüm Ağa ziyarətghahında din xadimləri və möminlərlə görüşməsi, Bibiheybət məscid-kompleksinin yenidən qurulmasına xeyir-dua verməsi Ulu öndərin dini-əxlaqi dəyərlərə sadiqliyinin, Allahını və peyğəmbərini sevən imanlı bir insan olmasının real təsdiqi idi. Qloballaşan dünyada mənəvi dəyərlərin böyük təhlükələrlə üzləşdiyi məqamlarda Heydər Əliyev qətiyyətli bir lider kimi mövqeyini ortaya qoyurdu. Ulu öndərin milli-mənəvi dəyərlərin qorunması ilə bağlı 2001-ci il avqustun 13-də verdiyi “Milli-mənəvi dəyərlərin pozulması xalqımıza qarşı bağışlanmaz xəyanətdir”- bəyanatı problemə təkcə dövlət rəhbərinin yox, həm də müdrik bir el ağsaqqalının münasibəti idi. “Biz öz milli-mənəvi dəyərlərimizlə, adət-ənənələrimizlə fəxr edirik”, - deyən ümummilli liderin işıqlı ideyaları bu gün də yaşayır və həyata keçirilir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik ənənələrinin layiqli davamçısı olduğunu əməli addımları ilə sübuta yetirən

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev regionda cərəyan edən proseslərin istiqamətini müəyyənləşdirən, ona təsir göstərən ciddi fenomenə çevrilmişdir. Bu gün Prezident İlham Əliyevi, eyni zamanda, Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlərinin ən qüdrətli mühafizəçisi kimi görürük. Prezident İlham Əliyevin konsepsiyasına görə, milli ruhu qorumağın, inkişaf etdirməyin və yeni nəsillərə çatdırmağın ən mühüm şərti məhz milli dövlətçilikdir. Milli dövlət ancaq ərazinin, maddi sərvətlərin deyil, həm də milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına xidmət edir. Dövlətçilik hisslərinə malik olmadan xalq milli dövlətini inkişaf etdirə bilməz.

Bu gün ulu öndərin ali ideyalarının gerçəkləşməsində cənab İlham Əliyevlə birgə onun xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyeva da yaxından iştirak edir. Yüksək mənəvi-əxlaqi dəyərləri parlaq şəxsiyyətində cəmləyən Azərbaycan qadını kimi Mehriban xanım Əliyeva demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu yolunda sürətlə irəliləyərək sivil dəyərləri əxz edən Azərbaycan cəmiyyətinin həyatına birinci Xanım ənənəsini də gətirmişdir. Əslində, nə vaxtsa çağdaş dünyanın bizim dövlətçilik irsimizdən mənimsədiyi, tarixin hansısa mərhələsində unuduğumuz bu ənənələrin müstəqil Azərbaycan dövlətində yenidən bərpası faktı məhz Mehriban xanım Əliyevanın adı ilə bağlıdır.

Milli-mənəvi dəyərlərin kitabxanalarda təbliği

Milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması, onların müəyyən bir çərçivədə təbliği əsas məsələlərdən biri kimi hər bir azərbaycanlına düşüncəyə vadar edir. Zamanın müxtəlif illərində milli-mənəvi dəyərlərimiz meyar olaraq, xalqın milli düşüncəsinə, onun bir vətəndaş kimi formalaşmasına təsirini göstərmiş, bu gün də yetişən nəsil, məhz bu prosesin içərisində özünü, Azərbaycançılıq məfkurəsini dərk edərək, mövqeyini müəyyənləşdirməlidir. Sözsüz ki, mənəvi dəyərlərin inkişafı ziyalılar nəslinin cəmiyyətə təsir gücündən, eləcə də, mənəviyyatımızı yaşadan dəyərlərin geniş bir məkanda təbliği əsasında reallaşır.

Bütün bunlar – ulularımızdan bizə gələn müqəddəs irsin göz bəbəyi kimi qorunaraq gələcək nəsillərə əmanət edilməsi, Azərbaycan şüurunun, mentalitetinin, əxlaqının bütün dünyada təbliği, qəbul olunması düşünülmüş, məqsədyönlü olmalıdır.

Azərbaycan xalqının böyük tarixi, zəngin mədəniyyəti var. Bu milli-mənəvi zənginliyin dünyaya layiqincə təqdim olunması nəticə etibarilə ölkəmizin təbliğinə, beynəlxalq nüfuzunun yüksəlməsinə xidmət edir. Müasir dünyadakı qlobal inteqrasiya prosesində qabaqcıl yer tutmaq istəyən dövlət özünün iqtisadi, siyasi gücü ilə yanaşı, həm də tarixi, mədəniyyəti, milli-mənəvi dəyərləri ilə tanınmalı, onları yüksək səviyyədə təbliğ etməyi bacarmalıdır.

Prezident İlham Əliyev bununla bağlı demişdir: “Azərbaycan dünya birliyinin dəyərli üzvünə çevrilmişdir. Biz öz təbliğat işimizi daha da səmərəli qurmalıyıq. Bu işləri informasiya-kommunikasiya texnologiyaları, internet vasitəsilə daha fəal şəkildə görmək lazımdır. Biz gərək bu fəaliyyəti birgə aparaq”.

Kitabxanalarda keçirilən hər bir kütləvi tədbir vasitəsilə mənəvi dəyərlərin təbliğinə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Milli-mənəvi dəyərlərimizi özündə əks etdirən adət-ənənələrimiz,

musiqimiz, maddi-mənəviyyat nümunələri və s. insanın formalaşmasında əsas amillərdən biridir.

Kitabxanada maarifləndirici tədbirlərin keçirilməsi, elm və sənət adamlarının mülahizə və düşüncələrinin geniş ictimaiyyətə təqdimatı və digər amilləri özündə əks etdirən tədbirlərin yer alması mənəvi dəyərlərin əsas meyarlarının ortaya qoyulmasında həlledici rola malikdir. Müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq kitabxana saytlarında “Milli-mənəvi dəyərlər” adlı elektron məlumat bazasının yaradılması məqsədə uyğun olardı.

Nümunə:

Milli mənəvi dəyərlər:

Heydər Əliyev və milli-mənəvi dəyərlər

Dil

- ümumi məlumat
- qanunlar
- qərarlar
- fərmanlar
- sərəncamlar

Din

- Azərbaycanda din
- İslam dini bayramları

Ramazan

Qurban

Mövlud

Adət-ənənələr

- Qonaqpərvərlik
- Toy-büsat mərasimi
- Bayram adət-ənənələri
- Novruz mərasimləri, adət və ənənələri
- Yas mərasimi, ölüm və dəfn mərasimləri
- İnanclar
- Fallar

Rəsmi sənədlər

Milli-mənəvi dəyərlərin pozulması xalqımıza qarşı bağlışlanmaz xəyanətdir. Azərbaycan prezidenti Heydər Əliyevin

Bəyanatı, 13 avqust 2001-ci il //Azərbaycan.-2001.-14 avqust.-S.1.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, maddə 16; maddə 40;

Azərbaycan Respublikasında 2009-2015-ci illərdə elmin inkişafı üzrə milli strategiyanın həyata keçirilməsi ilə bağlı Dövlət Proqramı;

“Hərbi münaqişələr zamanı mədəni abidələrin qorunması haqqında” 1954-cü il Haaqa Konvensiyası;

2007-ci il 23 may tarixində təsdiq olunmuş “Azərbaycan Respublikasının Milli Təhlükəsizlik Konsepsiyası”;

“Mədəni dəyərlərin qeyri-qanuni yolla gətirilməsinin, aparılmasının və mülkiyyət hüququnun verilməsinin qadağan edilməsi və qarşısının alınmasına yönəlmiş tədbirlər haqqında” 1970-ci il Paris Konvensiyası;

“Oğurlanmış və qeyri-qanuni yolla ölkədən çıxarılmış mədəni dəyərlər haqqında” 1995-ci il Konvensiyası;

“Ümumdünya mədəni irsinin qorunması haqqında” 1970-ci il Paris Konvensiyası;

Sitatlar

E-resurslar

- kitablar
- məqalələr
- linklər

Hər bir xalqın qarşısında qərinələr boyu formalaşmış yüksək milli-mənəvi dəyərlərini, milli məfkurəsini pak və sağlam niyyətlərlə qoruyaraq bütövlükdə cəmiyyətin inkişafına təsir göstərmək, onun genetik yaddaşını, milli irs və özünə-məxsusluğunu gələcək nəsillərə ötürmək kimi çətin missiya durur. Azərbaycanda bu məsuliyyətli missiyanı məhz ulu öndər Heydər Əliyev öz çiyinlərinə götürərək xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərini sevərək öz varlığında yaşadıb, əməllərində bu dəyərləri müqəddəs, toxunulmaz bir xəzinə kimi qoruyub, onun əbədiyaşarlığını təmin edib.

Heydər Əliyev şəxsiyyətindən söhbət gedəndə bura Azərbaycanı da əlavə etmək lazım gəlir. Çünki Heydər Əliyev şəxsiyyəti çoxdan Azərbaycanla bütövləşmiş, onun ruhu Azərbaycana, Azərbaycanın ruhu Heydər Əliyevə keçmişdir.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik irsinin öyrənilməsi, onun ölməz ideyalarının geniş təbliğ olunaraq praktik həyatda tətbiqi və gələcək nəsillərə çatdırılması müasir qloballaşma dövründə xüsusi aktualıq kəsb edir.

Hər dövrdə, hər cəmiyyətdə tərbiyə o halda uğurlu olur ki, onun əyani şəxsi nümunəsi olsun. Tarix bu nümunəni bizə bəxş etməklə gənc nəslin tərbiyəsi işinə böyük töhfə vermişdir. Milli ruhda tərbiyə alan insanın ən yaxşı ideal nümunəsi Ümummilli liderin mübarizələr və qələbələr dolu bioqrafıyasıdır. Ümummilli liderin həyat yolunu əks etdirən materialların, əyani vəsi-tələrin, kitab və filmlərin təbliği məqsədilə kitabxanada “**Heydər Əliyev və milli-mənəvi dəyərlər**” adlı sərgi təşkil etmək olar:

Başlıq: Heydər Əliyev və milli-mənəvi dəyərlər

Sitat: Xalqımız öz böyük şəxsiyyətləri vasitəsilə Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamış, zənginləşdir-miş və bu gün ümumbəşəri dəyərlərin bir hissəsinə çevirmişdir.

Heydər Əliyev,
ümummilli lider

1. Andriyanov, Viktor İvanoviç. Heydər Əliyev [Mətn] /V.Andriyanov, H. Mirələmov.- Bakı: Nurlan, 2008.-558 s.

2. Hüseynova, İ. Heydər Əliyev və Qafqazda sülh prosesi [Mətn]: Magistr hazırlığı üçün proqram /İ.Hüseynova; red. Ə.İ.Muxtarov; Bakı Dövlət Universiteti Tarix fakültəsi.- Bakı: Təhsil, 2003.- 112 s.

3. Şəkərəliyev, A. Ümummilli lider Heydər Əliyev: amalı yaratmaq, məramı qurmaq, məqsədi xalqına xidmət etmək olan ulu öndər [Mətn]: (Son dövrdə mətbuatda çap edilmiş məqalələr

toplusu) /A.Şəkərəliyev; red. M.X.Meybullayev.- Bakı: Naksuana, 2007.- 491 s.

I.Bölmə. Milli dəyərlərimizi qoruyaq

İzahlı mətn: ...Həqiqi milli-mənəvi dəyərlər heç vaxt köhnəlmir, dəyişən və yeniləşən yalnız texnoloji nailiyyətlər ola bilər. Babalarımızın bizə ötürdüyü milli-mənəvi dəyərlərin çoxu İslamdan götürülüb və İslam da sonuncu din, Quran isə sonuncu səmavi kitab olduğundan, İslam dini və Quranla gələnlər dünyanın sonuna kimi müasirlikdə olacaqlar.

1. Milli-mənəvi dəyərlərin pozulması xalqımıza qarşı bağışlanmaz xəyanətdir [Mətn]: Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin bəyanatı, 13 avqust 2001-ci il //Azərbaycan.- 2001.- 14 avqust.- S.1.

2. Adət və ənənələr mənəvi əxlaqi dəyərlər kimi [Mətn].- Bakı: Nərgiz, 2000.

3. Azərbaycan etnoqrafiyası [Mətn]: üç cilddə.- Bakı: Şərq-Qərb, 2007.- C.2.- 568 s.

4. İsmayılov, N. Heydər Əliyev və milli mənəvi dəyərlərimiz [Mətn] /N.İsmayılov.- Bakı: Səda, 2003.

II.Bölmə. Müasirlik və dini-mənəvi dəyərlər

Sitat: Müasirlik, yenilik və eyni zamanda, milli dəyərlərə, milli köklərə bağlılıq – bugünkü Azərbaycanı təsvir edən bu ideya artıq hamıya bəllidir. Azərbaycan xalqı daim öz milli köklərinə bağlı xalq olmuşdur və bizim gələcək uğurlarımız da məhz bu amillərlə bağlıdır. Biz tarixi irsimizin - zəngin mədəni irsimizin əsasında müasir, güclü Azərbaycan qururuq.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

1. Aydınoglu, T. Milli-mənəvi dəyərlərimiz və mərasimlər [Mətn]: Toy və yas mərasimləri haqqında /T.Aydınoglu //Xalq qəzeti.- 2008.-12 iyul.-S. 5.

2. Miriyev, A. Ailə, təhsil və milli mənəvi-əxlaqi dəyərlər: Bütün dünyəvi və milli mənəvi-əxlaqi keyfiyyətləri öyrədən və təbliğ edən tərbiyə üslubu formalaşdırılmalıdır [Mətn] /A.Miriyev //Palitra.- 2009.- 28 oktyabr.- S.12.

III. Bölmə. Gənc nəsil və milli dəyərlər

Sitat: Biz çalışmalıyıq ki, gənclərimiz Azərbaycan xalqına xas olan mənəvi, milli ənənələr əsasında tərbiyə edilsinlər.

Heydər Əliyev,
ümummillî lider

1. Abdullayeva, N. Milli-mənəvi dəyərlərimizin formalaşmasında İslamın yeri və rolu [Mətn]: fəls. üzrə fəls. d-ru elmi dər. al. üçün təq. ed. dis-nın avtoreferatı: 09.00.03. /N.Ə.Abdullayeva; Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi, BDU.- Bakı, 2010.

2. Adil Abdulla Əl-Fələh. Heydər Əliyev və milli-mənəvi dəyərlər [Mətn] /Adil Abdulla Əl-Fələh; elmi red. və ön sözün müəll. A.Paşazadə; dizayn M.Xəlilov.- Bakı: Qismət, 2007.- 108 s.

3. Qasımova, L. Məktəblilərin milli-mənəvi dəyərlər əsasında tərbiyəsi təcrübəsindən [Mətn] /L.N.Qasımova; elmi red. H.Ə.Əlizadə.- Bakı: Nurlan, 2004.

Milli-mənəvi dəyərlərin təbliği üçün **Ölkəşünaslıq (Diyarşünaslıq)** əks etdirən **“Azərbaycanı sev və öyrən”** adlı sərgidən istifadə etmək olar.

Ölkəşünaslıq (diyarşünaslıq) kitabxana sərgilərinin əsas funksiyası oxuculara öz diyarlarının milli dəyərləri, tarixi və mədəniyyəti haqqında biliklərə yiyələnmək imkanlarını təqdim etmək, müxtəlif qrup və müxtəlif kateqoriyalı oxucular üçün

ölkəşünaslıq fondlarını üzə çıxarmaq, mövzu sərgiləri vasitəsilə mədəni təcrübələrin və ənənələrin varisliyini təmsil etmək, ölkəşünaslıq (diyarşünaslıq) informasiyasına lazımi maksimum əyani axtarışları təmin etməkdən ibarətdir.

Dünyadakı qlobal inteqrasiya prosesində hər bir ölkə üçün tarixi dəyərlərin, mədəni zənginliyin qorunması və inkişafını təmin edən mühüm şərt güclü milli ideyanın mövcudluğudur. Bu baxımdan Azərbaycanın dünya birliyinə inteqrasiyasının təməl sütunlarından birini ulu öndər Heydər Əliyevin banisi olduğu Azərbaycançılıq ideyası təşkil edir.

Biz Azərbaycanın dünyaya inteqrasiyasında Azərbaycançılıq ideyasını daim diqqətə almalı, bu zəmində milli dəyərlərimizi, tarix və mədəniyyətimizi dünyaya təbliğ etməliyik. Qloballaşma dövründə bu təkcə indinin deyil, həm də sabahın tələbidir. Azərbaycan tarixinin şanlı səhifələrini yad etmək, tariximizi bugünkü və gələcək nəsillərə geniş şəkildə anlatmaq, xalqımızın, millətimizin tarixini, milli mənəvi dəyərlərini dünyaya nümayiş etdirmək məqsədilə bir sıra tədbirlər, mərasimlər həyata keçirilə bilər.

Milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına, Azərbaycançılıq məfkurəsinin geniş təbliğ olunmasına kömək etmək, uşaq və gənclərin sağlam, milli-mənəvi dəyərlərə sadıq, hərtərəfli biliklərə malik vətəndaş kimi yetişdirilməsi işinə kömək etmək məqsədilə **“Milli-mənəvi dəyərlərimiz mədəniyyət incisi kimi”** adlı sosioloji sorğu keçirmək olar. Sorğunun məktəblilər arasında keçirilməsi daha məqsədəuyğun olar. Sorğu keçirilərkən uşaqların yaş xüsusiyyətləri nəzərə alınmalıdır. Sorğunu keçirməzdən əvvəl anket-sorğunun məqsədi, mövzusu barəsində qısa arayış, açıqlama verilməlidir. Məlumat çatdırıldıqdan sonra anket-sorğunu həyata keçirmək üçün təxmini olaraq sualları bu qayda üzrə tərtib etmək olar:

- Milli dəyərlər dedikdə nə başa düşürsünüz?
- Heydər Əliyev Fondunun milli dəyərlərimizi qorunması və təbliği üçün gördüyü işlər hansılardır?
- Siz milli dəyərlərimiz haqqında nə bilirsiniz?

- Milli dəyərlərin qorunması üçün nə edirsiniz?
- Milli dəyərlərin qorunması və təbliğinin əhəmiyyəti nədən ibarətdir?

- Milli dəyərlərin təbliğində kitabxanalar iştirak edirmi?

Sorğunun məqsədi məktəblilərin, yeniyetmələrin mənəvi dəyərlərimiz haqqında olan biliklərini yoxlamaq, onlara mənəvi dəyərlərimizin qorunması, tanınması üsullarını aşılamaq və ümumilikdə onları milli-mənəvi dəyərlərimiz haqqında maarifləndirməkdir.

Azərbaycan folklorunda, şifahi və yazılı xalq ədəbiyyatında Azərbaycançılıqla əlaqəli çox sayda məlumatlar mövcuddur. Bayatılar, atalar sözləri, dastanlar, xalq mahnıları, nağıllarda Azərbaycançılıq əsas məzmun kimi götürülür. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanının dünya səviyyəsində 1300 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında 20 aprel 1997-ci il tarixli Fərman imzalamışdı. Fərmanda deyilir: “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanının fəvqəladə əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, o, bizim tariximizin 1300 illik dövrünü həm əks etdirir, həm də bir daha təsdiq edir. Oğuz-türk mənşəyimizi və zəngin tariximizi sübut edir. Bunlar bizim hamımız üçün, xalqımızın bu günü, gələcəyi üçün çox əhəmiyyətlidir. Ulu xalqımızın yeddinci əsr abidəsi olan “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanı da YUNESKO-nun Ümumdünya İrs siyahısına daxil edilmişdir. “Kitabi-Dədə Qorqud” milli mədəniyyətimizin iftixarı olmaqla bərabər, qədim türk bədii təfəkkürünün ən qiymətli incilərindən biridir. Kitabxanaçılar keçirilən tədbirlər vasitəsilə çalışmalıdırlar ki, yeniyetmə oxucular rəşadəti, qəhrəmanlığı, mərdliyi dastanlarımızdan, torpağa bağlılığı ”Kitabi-Dədə Qorqud” dastanından, “Koroğlu” eposundan öyrənsinlər, bir daha əmin olsunlar ki, xalqımızın keçdiyi tarixi mərhələlər, onun azadlıq uğrunda apardığı mübarizə yolu keşməkeşli və əziyyətli olmuşdur.

Xalqımızın mədəni irsi bəşər mədəniyyətinin ayrılmaz tərkib hissəsi olduğundan çoxəsrlik tarixi keçmişindən yadigar qalmış tarix və mədəniyyət abidələrinə doğma münasibət öncə

vətənə məhəbbətin təcəssümüdür. Məhz buna görə də vətənimizin keçmişinin şahidi olan tarixi abidələrə hörmət bəsləmək, xalqımızın tarixində milli qürur hissi yaradan, mərdlik simvoluna çevrilən tarixi qalaların əhəmiyyətini dərk etmək, tarixi qəhrəmanların döyüş yolunu öyrənmək, onların vətən haqqında ibrətamiz kəlamlarını qavrayıb dərk etmək insanda vətənpərvərlik hissənin dərin iz buraxmasında müstəsna rol oynayır. Kitabxanada müxtəlif rayonların mədəniyyət mərkəzlərinin işçiləri və digər müəssisələrdən qonaqlar dəvət etməklə **“Milli-mənəvi dəyərlərimizi bugünkü və gələcək nəsillərə çatdırmaq”** adlı dəyirmi masa keçirmək olar. “Kitabi-Dədə Qorqud”, “Koroğlu”, “Qaçaq Nəbi” kimi sənət abidələrimizin, dastanlarımızın, unudulmuş adət-ənənələrimizin təbliği, Azərbaycan xalqının keçmiş dünyagörüşü ilə indikinə müqayisəsi, milli xarakteri, dini, fəlsəfi və psixoloji görüşləri, əxlaqi, ailə və cəmiyyət münasibətləri, vətən, torpaq sevgisi, dilimizin şirinliyi, aşıq havasının ürəkləri oxşayan həzinliyi və s. bu kimi söhbətlər aparıla bilər.

Ulu öndər Heydər Əliyev kosmopolitizm ideyalarının zəhinlərə zorla yeridildiyi bir dövrdə milli məfkurənin qorunub saxlanması, habelə Azərbaycançılığın ən mühüm komponenti olan ana dilinin inkişaf etdirilməsi sahəsində də bir sıra mühüm işlər həyata keçirmişdir. Heydər Əliyev üçün ana dili Azərbaycançılığın başlanğıc məqamı, təməl prinsipi olmuşdur. Müdrik rəhbər yaxşı başa düşürdü ki, xalqa milli-mənəvi dəyərlərini aşılamaq üçün ona ilk növbədə öz dilini qaytarmaq və sevdirmək lazımdır. Hər bir xalqın milliliyini, mənəvi dəyərlərini, mədəniyyətini yaşadan, inkişaf etdirən onun dilidir. Dilimizi isə yaşadanlar, zənginləşdirənlər, inkişaf etdirənlər şairlərimiz, yazıçılarımız olmuşdur. Biz adətən böyük tariximiz haqqında, xalqımızın böyük mədəniyyəti haqqında danışarkən birinci növbədə bədii əsərlərə, şairlərimizin, yazıçılarımızın əsərlərinə istinad edirik, bunları nümunə gətiririk və təbliğ edirik.

Ana dilimizin təbliği ilə bağlı kitabxanada “Ana dilimizi sevmək, sevdirmək”, “Dilimiz milli varlığımızdır”, “Milləti yaşadan

onun dilidir” və s. adlarda tədbirlər keçirmək olar. Dilimizin təbliği ilə bağlı kitabxanalarda təşkil edilən bütün tədbirlər - söhbətlər, disput və müzakirələr, ədəbi-bədii gecələr və s. oxucuların dilimizə olan məhəbbət hissələrini formalaşdırır. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində 21 fevral ölkəmizdə Ana Dili Günü kimi qeyd edilir. Artıq bir neçə ildir ki, Təhsil Nazirliyi və “Çağ” Öyrətim İşlətmələri Şirkətinin təşəbbüsü ilə müxtəlif rayonların, eləcə də paytaxtın orta məktəblərində təhsil alan şagirdlər mahnı, şeir nominasiyaları üzrə bacarıqlarını nümayiş etdirirlər. Tədbir çərçivəsində qrammatika, sərbəst inşa yazısı, şeir oxumaq, mahnı ifaçılığı üzrə, internet səhifəsi hazırlamaq kateqoriyası ilə fərqlənmiş şagirdlərə mükafatlar təqdim olunur. Kitabxanalar da məktəblərlə birlikdə bu ənənədən istifadə etməklə “*Ana dilimizi sevak, sevdilərək*” adlı yarış müsabiqələr təşkil edə bilər.

Mərhələlər üzrə keçirilən bu yarış davam etdikcə, son tura hər nominasiyadan 5 yarış iştirakçısı qalır və son turda iştirakçılar arasından I, II və III yerlər müəyyən edilir.

Müsabiqənin yekun turu 21 fevral Ana Dili Günü ərəfəsində, təntənəli şəkildə keçirilir, qaliblər pul və hədiyyə ilə təltif edirlər.

Bu tədbirlər zamanı müəllim və kitabxanaçılar söhbətlərin düzgün ideya istiqamətli olmasına, müvafiq bədii əsərlərin seçilməsinə, proqramın estetik cəhətdən düzgün tərtibinə nail olmağa çalışmalıdırlar. Ana dilimizin saflığından, zənginliyindən söhbət açaraq, şair və yazıçılarımızın, elm xadimlərimizin əsərlərindən nümunələr, parçalar seçilməlidir.

Ümummillə lider Heydər Əliyevin müstəqil Azərbaycanın Prezidenti seçilməsi ilə ölkəmizdə milli-mənəvi dəyərlərə, dinə münasibət kökündən dəyişdi. Qurban, Ramazan, Novruz kimi dini-millə bayramlarımız dövlət səviyyəsində təntənəli şəkildə qeyd olunmağa başladı.

Ulu öndərimiz dəfələrlə öz çıxışlarında İslam dininin misiyası ilə bağlı öz müsbət fikirlərini xalqla bölüşərək bildirmişdir: “İslam dini yaranandan indiyə qədər Kürreyi-ərzin in-

sanlarının çox bir hissəsini düz yola, ədalətə, saflığa, paklığa, yüksək mənəviyyata yönəlmiş və onların belə yaşamasını təmin etmiş müqəddəs bir dindir. İslam dini bəşər tarixində misilsiz xidmətlər göstərmiş, insanların, müsəlmanların yüksək mənəvi-əxlaqi dəyərlərə nail olmasını təmin etmiş və bu dinə itaət edən insanları dünyanın bütün əzab-əziyyətlərindən, keşməkeşlərindən keçirib onların yaşayışını təmin etmiş, onları yaşatmışdır. Biz fəxr edə bilərik ki, islam dini kimi yüksək mənəvi-əxlaqi dəyərlərə mənsub olan dinimiz var, müsəlmanları yaşamaq, yaratmaq, mübarizə aparmaq, öz həyatını qurmaq, azadlığını təmin etmək, torpağını qorumaq yolları ilə məhz İslam dini aparıbdır, onun qanunları, tövsiyələri, Qurani-şərifin ayələri, surələri, kəlamları aparıbdır”.

Böyük və ciddi məsələlərdən biri də ölkədə sektant qrupların, missionerlərin, özünü əsl müsəlman kimi qələmə verən qeyri-ənənəvi təriqətlərin sürətlə artmasıdır. Bütün bunlar gənclərə böyük təsir göstərir, onları milli-etnik kökdən ayırır, özgə dünyagörüşünün, yad mənəviyyatın və dinin quluna çevirir.

Kitabxanaçılar vaxtaşırı İslam dininin və adət-ənənələrinin təbliğini kütləvi tədbirlər vasitəsilə gənclərimizə, cəmiyyətimizə çatdırmalıdırlar. Bu məqsədlə kitabxanada “*İslam dini haqqında hamının bilməsi lazım olan qaydalar*” adlı söhbət keçirmək olar. **Söhbətlər** - kütləvi-şifahi işin ən təsirli və geniş yayılmış metodu olub, öz çevikliyi və operativliyi ilə seçilir. Kiçik qrup ilə (qruplar üzrə) və ayrı-ayrı şəxslərlə (fərdi) keçirilir və onu hər bir şəraitdə, işdən asudə vaxtda da keçirməyə imkan verir. Söhbətin əsas məqsədi oxucuların mürəkkəb, bəzən qarışıq və ziddiyətli hadisələrdən ibarət olan müasir ictimai-siyasi həyatdan müstəqil baş çıxarmasına kömək etməkdir. Söhbətə hazırlıq metodikası onun məqsədinin müəyyən edilməsindən, mövzunun seçilməsindən, planın işlənməsindən, materialın seçilib öyrənilməsindən, əyani materialların toplanmasından ibarətdir. Söhbəti qəzet və ya jurnal məqaləsinin oxunuşundan, kiçik söhbətdən, hər hansı bir sualın qoyuluşundan başla-

maq olar. Mövzunun müzakirəsinə daha çox dinləyici cəlb etmək üçün oxuculara veriləcək suallar çox diqqətlə düşünülməlidir. Müzakirənin vaxtında yekunlaşdırılmasının, çıxış edənlərin hamısına diqqətlə yanaşılmasının, meydana çıxan suallar üzrə tədbir görülməsinin söhbətin müsbət nəticəsi üçün böyük əhəmiyyəti vardır. Mühazirə və söhbətlər texniki vasitələrlə müşayiət olunmalıdır. Bu zaman video çəkilişlərdən, sənədli filmlərdən və digər audiovizual materiallardan istifadə etmək məqsədəuyğundur.

İslamın mübarək Qurban bayramı insanları mərhəmətə, həmrəyliyə, qardaşlıq və humanizmə dəvət edən bir bayramdır. Bu əziz gündə müsəlmanlar Allah və din yolunda, xeyirxah əməllər uğrunda hər cür fədakarlığa hazır olduqlarını nümayiş etdirir, xalqımız öz milli mənəvi dəyərlərinə və ənənələrinə həmişə ehtiramla yanaşır. Bütün dini mərasimlər, o cümlədən Qurban bayramı hər il böyük təntənə ilə qeyd olunur. Ölkəmizin hər yerində Allahın adına qurbanlar kəsilir, xalqımızın və dövlətimizin əmin-amanlığı və firavanlığı üçün dualar edilir, şəhidlərimizin ölməz xatirəsi ehtiramla yad olunur. Bayram ərfəsində kitabxanada bibliografik icmalın bir növü olan mövzu icmalından istifadə etmək olar. Keçiriləcək icmalda İslam dini, Qurban bayramı haqqında son illərdə nəşr olunmuş müxtəlif tipli kitablar seçilir. Mövzu icmalı keçirilərkən hər kitaba geniş xarakteristika verilməlidir. Ona görə də nəzərdən keçirmək üçün icmala yalnız mövzu ilə bilavasitə əlaqəsi olan bir neçə kitab daxil edilir. İcmalın əvvəlində mövzunun adı, sonra məqsədi bildirilir. Bu prosesdə nəinki yalnız bibliografik təsvir və müəllif haqqında məlumat nəzərdə tutulur, həm də kitabın məzmunu, onun keyfiyyətləri və nöqsanlarından yığcam danışılır. Mövzu icmallarının ətraflı planını, mətnini işçilər və kitabxana işinə cəlb edilmiş fəallarla əvvəlcədən müzakirə etmək məqsədəuyğundur.

Milli-mənəvi dəyərlərimizdən biri olan adət-ənənələr uzun əsrlər boyu xalqımızın milli ruhunu, estetik duyumunu, sənətkarlıq qüdrətini özündə hişf edib saxlamışdır. Zəngin folklor

nümünələrimiz məhz adət-ənənələrimiz hesabına itib batmamış, müasir dövrümüzdə qədər gəlib çatmışdır. Xalqımızın unudulmuş adət və ənənələrinin bədii-estetik mahiyyətinə diqqət yetirmək, yeni dövrün tələblərinə uyğun olaraq bu folklor nümünələrimizi, zəngin mədəni irsimizi təbliğ etmək kitabxanaçının borcudur.

Kitabxanaçılar bu məqsədlə kitabxanada “*Adət və ənənələr mənəvi əxlaqi dəyərlər kimi*” adlı **tematik (mövzu) gecə** təşkil edə bilirlər. Mövzu müəyyən edildikdən sonra kitabxanaçı mövzu ilə yaxından tanış olmalı, sənədli materiallar, maraqlı faktlar əsasında tədbirin ssenarisini tərtib etməlidir. İştirakçıların yaş həddi nəzərə alınmalı, onların dünyagörüşünün formalaşmasına, ölkəmizin tarixi keçmişinə yaxından bələd olmasına, milli mənəvi dəyərlərimizə hörmət hisslərinin aşılmasına diqqət yetirilməlidir.

Adətən belə gecələr kiçik məruzə və mühazirə ilə başlayır. Gecə, tədbirdə iştirak edən ziyalı fəalları çıxışları ilə başa çatır. Tədbir keçirilən bina gecənin əsas mövzusunun əks etdirən xüsusi şüarlar, plakatlar, fotomontajlar ilə bəzədilir. Fotomontaj fotoşəkilin lazımlı hissəsini kəsib başqa şəkillərlə əlaqələndirmək imkanı verir. Fotomontaj hər hansı şəkilin ilk variantı ilə sonrakı variantı arasında müqayisə aparmağa imkan yaradır.

Çox vaxt gecələr üçün sərgilər, kitab vitrinləri hazırlayır, məsləhət görülən ədəbiyyatın siyahısını asırlar.

Tematik gecə milli dəyərlərin təbliği mövzusunda təşkil edilmiş sənədli, elmi-kütləvi, bədii filmlərin göstərilməsi ilə və ya bədii özfəaliyyət dərnəklərinin konserti ilə başa çatır.

Azərbaycan xalqının tarixin qədim qatlarında yaratdığı zəngin folklorunu özündə yaşadan Novruz bayramı da Azərbaycançılıq ideyasını, xalqımızın milli-mənəvi irsini özündə təcəssüm etdirir. 2010-cu il 23 fevral tarixində martın 21-i BMT Baş Assambleyası tərəfindən Beynəlxalq Novruz Günü elan edilmişdir. Novruz beynəlxalq bayram statusu əldə etməklə bütün ölkələrin və xalqların birləşməsinə, mədəniyyətlərarası dialoqa və anlayışa təşviq edilməsinə, dünyada sülhün və əmin-amanlığın gücləndirilməsinə səbəb olmuşdur.

Novruz ənənələrinə görə, bayram günü küsülülər barışar, hətta qan intiqamını da yaddan çıxarırdılar. Bu dəyərlər geniş mənada təkcə cəmiyyət daxilində deyil, eyni zamanda, ölkələr arasında anlaşmanı, sülhü təcəssüm etdirir. Bu baxımdan Novruz bayramını, onun milli özəllikləri ilə yanaşı, sülh və barış kimi bəşəri dəyərlərin təcəssümü olaraq dünyaya tanıtmaq, təbliğ etmək çox mühüm məsələdir.

Azərbaycan xalqının milli-mənəvi irsinin təcəssümü olan Novruz bayramının dövlət səviyyəsində qeyd edilməsi onun dünya azərbaycanlıları arasında daha geniş yayılmasına da zəmin yaratmışdır. Soydaşlarımız yaşadıkları ölkələrdə Novruz təntənələrini keçirməklə bu bayramın timsalında xalqımızın tarixi dəyərlərini, ənənələrini təbliğ edirlər. Bu işə nəticə etibarilə Azərbaycanın təbliği deməkdir. Xalqımızın milli dəyərlərini təbliğ etmək üçün Mədəniyyət şöbəsinin dəstəyi ilə mədəniyyət evinin təşkil etdiyi “*Novruz şənlikləri*” adlı tədbirin hazırlanmasına kitabxanaçılar da kömək edə bilər. Keçiriləcək tədbirin kompozisiyasından asılı olaraq xüsusi proqram, ssenari tərtib edərək səhnəcik qurmaq olar. Tədbirə hazırlaşmaq yaradıcılıq qabiliyyəti tələb edir. Təşkilatçı şənliyin əvvəlindən sonuna kimi bütün elementləri (çıxış, rəy, qonaqlara söz vermə, musiqi nömrələrini) ssenaridə əks etdirir. İştirakçıların yerləşdirilməsi, aparıcıların yeri, qonaqların qarşılınması, tədbir keçiriləcək yerin mövzuya uyğun bəzədilməsi, lazımı stend, sərgi, əvvəlcədən planlaşdırılır.

Tədbir mövzu ilə bağlı şeir, bədii qiraət, ədəbi kompozisiya və səhnəciklərlə tamamlanır. Kitabxanaçı şənliyin mövzusunə uyğun ədəbiyyat sərgisi, viktorina, ədəbi oyunlar hazırlanır. Yerləşdiyi ərazidəki məktəbdə rəssamlığa, memarlığa maraq göstərən şagirdlərin rəssamlıq, memarlıq qabiliyyətlərini aşkara çıxarmaq və maraqlarını təmin etmək üçün bayrama aid çəkiləcək ən yaxşı illüstrasiyalar, hazırlanacaq maketlər üçün müsabiqə elan edilir.

Novruz bayramına aid tərtib edilmiş maraqlı ədəbi viktorina da ssenariyə əlavə edilir. Kitabxanaçı şagirdlərin

köməyi ilə bayramın simvolu olan keçəl və kosanı tamaşa üçün hazırlayır. Tədbirin keçirilməsində dekorasiya, aktyor geyimlərindən məharətlə istifadə edilməlidir.

Tədbirdə Novruz tamaşaları musiqi, kəndirbaz oyunları, rəqslərlə, rayonun folklor kollektivlərinin çıxışları, bayram ənənələrini əks etdirən milli kulinariya nümunələri də nümayiş etdirmək olar. Novruzla bağlı muğam ifaçıları və sənətçiləri də dəvət etmək olar.

Ümummilli lider Heydər Əliyev xalqın milli-mənəvi dəyərlər sistemində ailənin rolunu daim müstəsna dəyərləndirirdi. Böyük strateq ailəni ülvə və müqəddəs dəyərlərin tərənnümçüsü kimi qiymətləndirir, xalqın mənəvi kamillik səviyyəsinin təmin olunmasında, genefondun saflığının qorunmasında əhəmiyyətini daim önə çəkirdi. Mübaliğəsiz deyə bilərik ki, bu gün Azərbaycanda minlərlə yeni qurulan ailənin müqəddəs örnək kimi istinad edəcəyi qürur və fəxarət ünvanı var. Ulu öndər Heydər Əliyevin möhkəm mənəvi təməl və niyyətlər, ülvə arzular üzərində yaratdığı ailə modeli hər bir azərbaycanlıda böyük rəğbət hissi doğurur. Bu ailənin ən böyük xoşbəxtliyi isə onun hər bir üzvünün cəmiyyət üçün gərəkliliyi, faydalı şəxsiyyət olmasıdır. Mental yaddaşımız Leyli və Məcnun, Əslə və Kərəm, Yusif və Züleyxa, Tahir və Zöhrə, İlham və Fərizə misalında ilahi sevginin mükəmməl nümunələrini xatırlayır. Heydər Əliyev öz ömür-gün yoldaşı, mərhum akademik Zərifə xanıma olan sonsuz sevgisi və bu sevginin etirafı ilə mənəviyyət tariximizdə bütün nəsillərə örnək ola biləcək məhəbbət rəvayəti yaratmışdı. 15 may Beynəlxalq Ailə Günündə kitabxanada *“Beynəlxalq Ailə Günü”*, *“Ailə və sağlamlıq”*, *“Mənim ailəm”* və s. adlarda söhbətlər və müxtəlif mövzular üzrə *“Sağlam təbiət – sağlam insan – sağlam ailə”*, *“Atalar və ailələr: məsuliyyət və çətinliklər”*, *“Analar və ailələr: dəyişməkdə olan dünyanın problemləri”* və bir çox adlarda **məsləhət vitrinləri hazırlamaq olar**. Belə vitrinlərdə əsas tələbat - maksimum dərəcədə əyanilik və operativlikdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin himayəsi ilə xalqımızın tarixi qəhrəmanlıq keçmişini əks etdirən filmlər kinomuzun əsas mövzusu oldu. “Nəsimi”, “Babək”, “Dəli Kür” kimi filmlər gəncliyin milli ruhda tərbiyəsində və sonralar kütləvi surətdə müstəqillik hərəkətinə qoşulmasında böyük rol oynadı. Ulu öndər Bəxtiyar Vahabzadə, Xəlil Rza, Məmməd Araz, İsa Hüseynov, Anar, Əkrəm Əylisli kimi milli zəminə bağlı və istedadlı sənətkarları daim himayə edirdi. Belə sənətkarlar ədəbiyyatın milli varlığımız, dəyərlərimizlə bağlı mövzularını uğurla işləyib inkişaf etdirirdilər. Bu görkəmli şair və yazıçıların əsərlərini təbliğ etmək üçün sərgilər, icmallar, söhbətlər, kitab müzakirələri keçirmək olar.

Milli mənəvi dəyərlər adət-ənənələrlə nəsildən-nəslə ötürülən yazılmamış qayda-qanunlardır, onların mənfi ünsürlərdən qorunması və təbliğində kitabxanaçıların üzərinə böyük məsuliyyət düşür.

Mədəni dəyərlərimizin qorunması, mədəni irsə münasibət problemlərinin həllində YUNESKO-nun Xoşməramlı səfiri, Mədəniyyətin Dostları Fondunun və Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, millət vəkili Mehriban xanım Əliyevanın tarixi xidmətləri vardır. Məhz onun gərgin əməyi sayəsində qısa zamanda mədəni dəyərlərimizin və mədəni irsin qorunması, dünyaya təbliğ olunması məqsədilə Heydər Əliyev Fondu Azərbaycan haqqında və Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq-Qarabağ münəqişəsi barədə həqiqətlərin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması məqsədilə xeyli işlər görmüşdür. Qarabağın tarixi, münəqişənin başlanğıcı, onun ölkəmizə vurduğu ziyan, Xocalı faciəsi, ermənilərin dünyanın müxtəlif ölkələrində törətdikləri terror aktları haqqında faktları əks etdirən “Qarabağ reallıqları” bukletlər toplusunun, Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində yerləşən məbəd və başqa mədəni-tarixi abidələr haqqında dolğun informasiya daşıyan “Müharibə və bizim tarixi-mədəni abidələrimiz” kitabının, Ermənistan tərəfindən Azərbaycan mədəniyyəti, maddi-mənəvi irsimizə qarşı məqsədli şəkildə həyata keçirilən vandalizm siyasəti və onun acı nəticələrindən

bəhs edən “War Against Azerbaijan: Targeting Cultural Heritage” (“Azərbaycana qarşı müharibə: mədəni irs hədəf altında”) kitabının bir neçə dildə nəşri, Azərbaycan reallıqlarının yayılması və maddi-mənəvi dəyərlərimizin dünya ictimaiyyətinə tanıtılması məqsədilə həcmi, məzmunu və material tutumuna görə ölkədə analoqu olmayan www.azerbaijan.az portalının hazırlanması Heydər Əliyev Fondunun həyata keçirdiyi mühüm işlərdəndir.

Kitabxanalar Heydər Əliyev Fondunun milli dəyərlərin təbliği ilə əlaqədar nəşr etdirdiyi yeni kitabların təqdimatını keçirə bilər. **Kitabların təqdimat mərasimi** aparıcının 3 dəqiqəlik giriş sözü ilə başlayır. O, iştirakçıları salamlayaraq, kitabın mövzusu, təqdimatın məqsədi haqqında məlumat verir. Aparıcı təqdim olunan kitabın ya özünü, ya da foto şəklini nümayiş etdirir. İnformasiya mərkəzi olan kitabxanalarda proyektorun köməyiylə ekranda kitabın elektron variantı nümayiş etdirilir. 10-15 dəqiqə ərzində kitabın kimlər üçün nəzərdə tutulduğu haqqında danışılır və elektron variantda kitabın içindəkilər (mündəricatı) göstərilir. İştirakçılara kitabın yerləşdiyi İnternet ünvanlar haqqında məlumat verilir. 10-15 dəqiqə oxucularla dialoq aparılır. Kitabın əhəmiyyəti haqqında rəy və mülahizələr öyrənilir və mövzuya uyğun suallar verilir. Mərasimdə müəllifin iştirakı çox vacibdir, çünki ortaya çıxan bir çox sualları yalnız o cavablandırma bilər. Bütün tədbirlərdə olduğu kimi kitab təqdimatları da 5-10 dəqiqəlik son sözlə yekunlaşdırılır. Bu zaman kitabın əhəmiyyətindən bir daha danışılır, kitabın qiyməti, kitabı necə əldə etmək haqqında məlumat verilir.

Tədbirdən əvvəl elan hazırlanır. Elanda kitabın müəllifi və annotasiyası öz əksini tapır. Oxucuların rəylərini öyrənmək üçün “anket-sorğu” paylanır. Bundan başqa imkan daxilində kitab haqqında buklet və dəvətnamələr hazırlamaq olar. Müəllif və kitab haqqında qısa məlumat, keçirilmə yeri və vaxtı göstərilmiş dəvətnamələr əlaqədar təşkilatlara göndərilir.

Bu gün kitabxanalara oxucu cəlb etməyin əsas şərtlərindən biri elanlarda tədbirin məzmununun necə təqdim edilməsi, nə şəkildə oxucuya çatdırılmasıdır. Keçiriləcək tədbir haqqında səliqəli elan yazılmalı, tədbirdə iştirak edəcək şəxslərin adları və titulları qeyd edilməlidir. Tədbirə maraqlı, göz və könül oxşayan adın seçilməsi də əsas şərtidir.

Tədbirin keçiriləcəyini informasiya vasitələrindən istifadə etməklə də yaymaq olar. Kitabçaların, bukletlərin, elanların, vərəqələrin əhəmiyyəti onların düzgün tərtibindən və operativ paylanmasıdır.

2003-cü ildə Azərbaycan muğamının YUNESKO-nun bəşəriyyətin şifahi və qeyri-maddi mədəni irsinin şah əsərləri siyahısına daxil edilməsi Azərbaycan mədəniyyəti üçün həqiqətən də tarixi bir hadisə oldu. Azərbaycan dünyada muğam operası, simfonik muğam, hətta caz-muğam yaratmış yeganə ölkədir. Milli musiqimiz xarici dövlətlərdə təmsil olunmaqla bərabər, YUNESKO-nun xətti ilə geniş məkanlara yol açdı. Son vaxtlarda həyata keçirilən layihələr, milli musiqimizin, mədəni dəyərlərimizin inkişafı istiqamətinə yönəlmişdir. “Muğam ensiklopediyası”nın, “Muğam antologiyası”nın hazırlanması milli musiqimizə marağ hissini çox artırmışdır.

Xalqımızın möhtəşəm mədəniyyət abidəsi olan, əsrlər boyu milli mədəni dəyərlərimizi özündə əks etdirən, professional musiqimizin yaranıb formalaşmasında əvəzsiz rol oynayan muğam sənətini təbliğ etmək hər bir kitabxanaçının da öhdəsinə düşür. Bunun üçün kitabxanaçılar kütləvi tədbirin müxtəlif formalarından istifadə edə bilərlər. Müxtəlif adlarda “*Muğamın tarixindən*”, “*Azərbaycan muğamları dünya səhnələrində*”, “*XXI əsrdə muğam sənəti*” və s. adlarda məruzələrin, söhbətlərin keçirilməsi “*Qarabağ xanəndləri*”, “*Unudulmuş səslər*”, “*Azərbaycanın qədim xanəndləri*”, “*Instrumental muğamlar*”, “*Muğam ustaları*” CD albomlarının sərqi və təqdimatını təşkil etmək məsləhətdir.

Muğam sənəti haqqında yazılmış kitablar, dövrü mətbuatda çap edilmiş məqalələr xüsusən də 2007-ci ildən nəşrə başlamış

“Muğam” (üç dildə: azərbaycan, rus, ingilis) jurnalının materiallarından istifadə etməklə “*Azərbaycan muğamı*” adlı **kartoteka** yaratmaq, kartoteka varsa “*Muğam ənənələri*”, “*Muğam adlarının etimologiyası*”, “*Muğam dəstgahları*”, “*Muğam dünyası*” və s. adlarda yeni rubrikalar yaratmaq olar.

İnternetdə muğamla bağlı audio və video materialları özündə əks etdirən müxtəlif saytlardan istifadə etmək, imkan daxilində xanəndələr və muğam biliciləri ilə birlikdə muğam məclisləri və dərnəklər də təşkil etmək məqsədəuyğun olardı. Mədəniyyət və Turizm şöbəsinin köməyi ilə görkəmli muğam ustalarına həsr olunmuş muğam müsabiqələri (muğam ifaçılarının yarışı) keçirmək olar. Müsabiqələri müxtəlif təşkilatlar ilə birlikdə, müxtəlif yaş səviyyələrində təşkil etmək olar. Məktəblilər arasında muğam müsabiqələrinin keçirilməsi də ənənəvi hal almışdır. Bu müsabiqələrin münsiflər heyətinə görkəmli muğam ustaları dəvət olunur. Keçirilən bu müsabiqələr muğam sənətini davam etdirən gənc nəslin üzə çıxarılması məqsədini daşıyır.

Mədəniyyətlərin dialoqu və folklor nümunələri ilə beynəlxalq mədəni aləmə inteqrasiya kontekstində əhəmiyyətli istinad nöqtəsi olan muğam sənəti həm də xalqımızın dünya mədəni irsinə bəxş etdiyi ən böyük ərməğandır. Odur ki, onu yaşatmaq, orijinallığını qorumaqla öyrənmək və öyrətmək hər kəsin borcudur.

Qədim ənənələrə xas Azərbaycan xalqının maddi və mənəvi mədəniyyət nümunələrinin, incəsənətinin, folklorunun, musiqisinin qorunması, eləcə də dünya miqyasında təbliğ olunması məqsədilə 1996-cı ildən “Azərbaycan-İrs” jurnalının nəşrə başlaması da son dərəcə təqdirəlayiq məqam kimi xatırlanmalıdır. Azərbaycan, rus və ingilis dillərində işıq üzü görün jurnalda son 10 ildə milli mədəniyyətimizin, tarixi-mill irsimizin qorunub saxlanması və gələcək nəsillərə ötürülməsi vacibliyi ilə bağlı çoxsaylı məqalələr işıq üzü görmüşdür. Azərbaycanın mədəniyyəti və incəsənəti ilə bağlı ən aktual problemlərin, böyük məzmun yükünə malik materialların dərc

edildiyi “Azərbaycan-İrs” jurnalı ölkə həqiqətlərinin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması və təbliği işinə də böyük dəstək olmuşdur.

Biz elə bir zamanda yaşayırıq ki, gənclərimizin mənəvi - əxlaqi zəmində yazılmış məqalələrə böyük ehtiyacı var. Bu gün kütləvi informasiya vasitələri gənclərimizin milli dəyərlər zəminində tərbiyə olunmasında güclü vasitədir. Xüsusilə, gənc, yeniyetmə qızlarımızın ağır, mürəkkəb zaman kəsiyində düzgün tərbiyə olunmasında KİV böyük qüvvəyə malikdir.

Milli dəyərlərimizi özündə əks etdirən mətbuat nümunələrini oxuculara çatdırmaq üçün hər gün kitabxanaçı dövrü mətbuatı oxumalı lazımı materiallar toplamalı **“Milli dəyərlərimizin qoruyucusu”**, **“Milli dəyərlərimiz”**, **“Mədəni dəyərlərə qayğı”**, **“Milli mənəvi irsimiz bizim tariximizdir”** və s. adlarda kartoteka (kartoteka varsa yeni rubrikalarla zənginləşdirilməlidir) tərtib etməlidir.

Əsrlərdən bizə miras qalmış milli-mənəvi dəyərlər nəinki təkcə müasir milli mövcudluğumuzun, həm də siyasi mövcudluğumuzun, dövlətçiliyimizin qarantına çevrilməlidir. Milli-mənəvi varlığımızın qorunub saxlanması da dövlətin ən əsas funksiyalarından biri olmalıdır.

Azərbaycan Respublikasının ərazisinin 20 faizinin Ermənistan tərəfindən işğal olunduğu bir vaxtda gənclərin vətənpərvərlik tərbiyəsi daha böyük aktualıq tələb edir. Milli-mənəvi dəyərlərə bağlılıq vətənpərvərlik hisslərini gücləndirir, insanın əsl vətəndaş kimi yetişməsində birbaşa rol oynayır.

Vətənpərvərlik insanın öz vətəninə sevgi və sədaqətindən, onun tarixi, milli və mədəni dəyərləri üçün qürur hissi keçirməkdən, doğma vətənin siyasi, iqtisadi və mədəni tərəqqisi naminə çalışmaqdan və onun müdafiəsinə hər an hazır olmaqdan ibarətdir.

Vətənpərvərlik hissi insanda uşaqlıqdan tərbiyə edilməli, kiçik yaşlarından aşılanmalıdır. Kitabxanada keçirilən ədəbi və mədəni tədbirlər uşaq psixologiyasına daha çox və tez təsir göstərir. Ədiblərimizin vətənin tərənnümü və vətənpərvərlik ruhun-

da yazdığı şeirlərinin müsabiqəsini təşkil etmək, nəsr əsərlərindən tamaşalar səhnələşdirmək, vətənə sədaqət, onun maddi və mənəvi dəyərlərini qorumağı təbliğ etmək vətənpərvərlik hisslərinin formalaşdırılmasında əvəzsiz rol oynayır. Keçirilən tədbirlərdə bayramlarımızdakı adət-ənənələrin, xalq dramları və oyunlarının göstərilməsi məktəblilərin milli ruhda tərbiyə olunmasına təkan verir.

Kitabxananın fondu milli vətənpərvərlik və vətəndaşlıq, milli mədəni və ya mənəvi dəyərləri təbliğ edən kitablarla zənginləşdirilməlidir. Xüsusilə, təbliğat Azərbaycançılıq üzərində qurulmalı, Azərbaycan tarixi, etnoqrafiyası dəqiq şəkildə təbliğ edilməlidir. Kütləvi tədbirlərdə nümunəvi ziyalı və vətənpərvər dövlət xadimlərinin həyat və fəaliyyəti geniş işıqlandırılmalıdır. Həmçinin, tarixi qəhrəmanlarımızın, vətənin azadlığı uğrunda canından keçən Milli Qəhrəmanlarımızın, şəhid və Qarabağ müharibəsi veteranlarının da qəhrəmanlıqları geniş təbliğ edilməlidir.

Qeyd edək ki, kitabxanalarda təşkil edilən hərbi vətənpərvərlik məzmunlu sərgilərdə müharibə mövzusunda yazılmış bədii, publisistik kitablarla yanaşı, müxtəlif qəzet və jurnal materialları da əks etdirilir ki, bu da həmin sərginin əhəmiyyətini xeyli artırır.

Sərginin məqsəd və məramını açmaq üçün izahlı mətnlərdən, ayrı-ayrı elm xadimlərinə istinad edən sitatlardan istifadə etmək lazımdır.

Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonra ümumbəşəri dəyərləri prioritet qəbul edərək, demokratik, dünyəvi və hüquqi dövlət qurmaq yolunu seçmişdir. Həmin yol həm ölkənin dünya birliyinə sivil inteqrasiyasının, həm də həyat fəaliyyətinin bütün sahələrinin normal işləməsinin başlıca şərti olan qanunun aliliyinin təsdiqi və ona riayət olunması prinsipini nəzərdə tutur. Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycana yenidən rəhbərliyə qayıtdıqdan sonra Azərbaycançılığı milli ideya olaraq irəli sürməsi onun Azərbaycan dövlətçiliyi naminə göstərdiyi tarixi xidmətdir. Xalqımızın adət və ənənələrinə, mədəni irsinə

diqqət bu ideyanın təməl xətlərindən biridir. Təsadüfi deyil ki, bu məqam ölkə Konstitusiyasında da əksini tapmışdır. Konstitusiyanın 16-cı maddəsində qeyd olunur ki, Azərbaycan dövləti xalqın tarixi və mənəvi irsini qoruyur. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan Respublikasında mədəniyyət məsələlərinin, xüsusilə tarixi və mədəni dəyərlərin qorunmasının hüquqi bazasını təkcə yerli qanunvericilik aktları deyil, həm də beynəlxalq sənədlər təşkil edir. Bu sənədlərdən “Hərbi münaqişələr zamanı mədəni abidələrin qorunması haqqında” 1954-cü il Haaqa Konvensiyası, “Ümumdünya mədəni irsinin qorunması haqqında” 1970-ci il Paris Konvensiyası, “Mədəni dəyərlərin qeyri-qanuni yolla gətirilməsinin, aparılmasının və mülkiyyət hüququnun verilməsinin qadağan edilməsi və qarşısının alınmasına yönəlmiş tədbirlər haqqında” 1970-ci il Paris Konvensiyası, “Oğurlanmış və qeyri-qanuni yolla ölkədən çıxarılmış mədəni dəyərlər haqqında” 1995-ci il Konvensiyası və digərlərini göstərmək olar.

Azərbaycan xalqı çoxəsrlik zəngin tarixə və mədəniyyətə malik bir xalqdır. Tarixən xalqımızın maddi və qeyri-maddi mədəni irsi saxtalaşdırılma və özgəninkiləşdirilmə təhlükələri ilə qarşılaşmışdır. Bu hal xüsusi ilə qeyri-maddi mədəni irsin başqa xalqlar tərəfindən mənimsənilməsi şəklində həyata keçirilmişdir. Mədəni irsimizə qarşı yönəlmiş təhdidləri bu şəkildə qruplaşdırmaq olar: şifahi xalq ədəbiyyatımızın populyar nümunələrinin, o cümlədən, dastanlar, nağıllar və s., xalq musiqisi xəzinəsinə daxil olan xalq mahnılarımızın, milli musiqi alətlərimizin: tar, balaban, kamança, saz və s., Azərbaycan mətbəxinə daxil olan xörək növlərinin, Azərbaycan xalçalarının mənimsənilməsi.

Mədəniyyət nümunələri “Koroğlu” və “Aşiq Qərib” dastanları ermənilər tərəfindən mənimsənilərək özünüküləşdirilməyə cəhd edilir. Azərbaycan xalçaları İran xalçaları adı altında beynəlxalq sərgilərdə nümayiş etdirilir. Bundan başqa, Azərbaycanın məşhur xalq mahnısı “Sarı gəlin” beynəlxalq festivallarda erməni xalq mahnısı kimi təqdim edilir. Eyni vəziyyət Azərbaycan mətbəxinə məxsus olan xörəklərə və

musiqi alətlərinə də aiddir. Azərbaycanla müharibə vəziyyətində olan ermənilər tərəfindən Azərbaycan mədəniyyət nümunələrinin mənimlənməsi artıq ənənə şəklini almışdır.

Göstərilən bütün beynəlxalq hüquqi sənədlər bir daha Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin öz çıxışlarında dəfələrlə qeyd etdiyi “Qarabağ münaqişəsinin həllində bütün beynəlxalq hüquqi sənədlər Azərbaycanın tərəfindədir” tezisinin bu istiqamət üzrə də tam doğruluğunu isbat edir.

Azərbaycan Respublikasının müvafiq dövlət qurumlarının beynəlxalq təşkilatlar və ictimaiyyətlə bu istiqamətdə fəal əməkdaşlığı ölkəmizin tarixi və mədəni dəyərləri, mədəniyyəti haqqında geniş təbliğat işlərini aparması, ölkə rəhbərliyinin yüksək şəxsi nüfuzu bir çox hallarda bu məkrli siyasətinin ifşa olunması ilə nəticələnir.

Bu mübarizədə Azərbaycan ziyalıları, bütün dünyada məşhur olan mədəniyyət və incəsənət xadimləri, digər ölkələrdə yaşayan diaspor nümayəndələri ilə yanaşı kitabxanaçılar da dövlətə daha fəal yardım göstərməlidirlər.

Kitabxanada **“Keçmişə yaşadaq, gələcəyi quraq”** adlı müzakirə təşkil etmək olar. Bu gün erməni qəsbkarlığı nəticəsində dağıdılmış, məhv edilmiş abidələr onların bugünkü və gələcək taleyi barəsində müzakirələr aparılmalı və müzakirənin nəticələrindən əməli işdə istifadə edilməlidir. Müzakirə zamanı mövzunun düzgün dəyərləndirilməsi məqsədilə mövzu ilə əlaqəli şəxslər: Vətən müharibəsi veteranları, Qarabağ müharibəsi iştirakçıları və mütəxəssis şəxslər, memar və heykəltəraşlar dəvət oluna bilər. Müzakirənin mövzuya aid sənədli film ətrafında da keçirilməsi mümkündür. Müzakirə 8-10 dəqiqəlik giriş söhbəti ilə başlanıla bilər.

Müzakirə iştirak edənlərin fikir mübadiləsi, hamının fəal iştirakı və irəli sürülən məsələyə münasibətin aydınlaşdırılması şəraitində keçirilməlidir.

Milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və təbliği təkəcə dövlətin üzərinə düşən məsuliyyət deyil. Bu məsuliyyətin mühüm hissəsi də cəmiyyətin, vətəndaşların, ictimai qurumların,

kütləvi informasiya vasitələrinin, mədəni-maarif müəssisələrinin üzərinə düşür. Azərbaycan Konstitusiyasında (maddə 40) hər bir vətəndaşın ölkənin mədəni sərvətlərindən istifadə etmək hüququ qeyd olunmaqla yanaşı, bundan irəli gələn məsuliyyəti də əksini tapmışdır: “Hər kəs tarixi, mədəni və mənəvi irsə hörmətlə yanaşmalı, ona qayğı göstərməlidir”.

Odur ki, Azərbaycan xalqının milli-mənəvi irsini öyrənmək və təbliğ etməklə yanaşı, onun mühafizəsini də ölkəmizin milli təhlükəsizliyinin mühüm istiqaməti kimi diqqətdə saxlamaq gərəkdir.

NƏTİCƏ

Qloballaşma prosesi elm, texnika, texnologiya ilə ümum-bəşəri dəyərlərlə yanaşı milli kimliyi müəyyən edən mədəni-mənəvi amillərə də sirayət etməyə cəhd göstərir. Belə bir şəraitdə nələri qorumaq lazım olduğunu təyin etmək üçün, ilk növbədə meyarlar müəyyənləşməlidir.

Bu gün bizim vətəndaş borcumuz milli-mənəvi dəyərlərimizə, doğma torpağımıza, doğma ana dilimizə, mədəniyyətimizə, böyük və zəngin tariximizə, millətimize sadıq olmaqdan və onu təbliğ etməkdən ibarətdir.

Şifahi xalq ədəbiyyatı, el sənəti, milli musiqi, millətin mədəni-mənəvi mövcudluğunun bütün təzahürləri bu gün vahid bir ideya ətrafında sıx surətdə birləşməlidir.

İndi bizim qarşımızda bir tərəfdən milli köklərə, milli-mənəvi dəyərlərə qayıdış, digər tərəfdən də elmi-texniki inkişaf və informasiya cəmiyyətinin qoyduğu çağdaş tələblərə uyğunlaşmaq vəzifəsi durur. Hər bir şəxsin fərdi-mənəvi aləmində gedən proseslər də bütövlükdə millətin mənəvi həyatı ilə bağlı problemləri xatırladır.

Xalqımıza xas olan, onun adət-ənənəsindən doğan çox yaxşı keyfiyyətləri var. Misal üçün, qonaqpərvərlik, çörəyini başqası ilə bölmək və s. Biz bu gün milli adət-ənənələrimizi, mənəvi dəyərlərimizi qorumaqla və təbliğ etməklə genefondu-muzu, Azərbaycan xalqının mənliliyini, kimliyini qorumuş oluruq.

İndi hər bir kitabxanaçı Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsinin və bir sıra rayonlarının azğın erməni işğalçılarının tapdığı altında təcavüzə məruz qaldığı bir zamanda, yurdlarımızın xilasını uğrunda mübarizənin gündən-günə gücləndiyi indiki şəraitdə gənc nəsildə doğma torpağa və xalqa məhəbbət, milli-mənəvi dəyərlərimizə qayğı, vətənin ərazi bütövlüyünə və müstəqilliyinə sədaqət, cəsarət və hünər kimi hisslər və yüksək ideyalar aşılmasında ön sırada getməli, oxucuların bütün zəruri tələbatlarını ödəməyə çalışmalıdır.

ÜMUMMİLLİ LİDER HEYDƏR ƏLİYEVİN MİLLİ-MƏNƏVİ DƏYƏRLƏR HAQQINDA MÜDRİK FİKİRLƏRİ

Biz Avropa qitəsinə daxilik. Amma eyni zamanda Avropa ilə Asiya arasında biz öz ölkəmizdə, öz xalqımızın tarixində, milli mədəniyyətində, tarixi köklərində və mentalitetində Şərqlə Qərbin, Avropa ilə Asiyanın sintezini təşkil edirik. Ona görə də öz tarixi missiyamızı dərk edirik və bunu həyata keçirmək üçün indiyə qədər lazımi işlər görmüşük.

* * *

Biz öz milli-mənəvi dəyərlərimizlə fəxr etməliyik. Bizim milli-mənəvi dəyərlərimiz əsrlər boyu xalqımızın həyatında, yaşayışında formalaşmışdır, xalqımızın fəaliyyətində formalaşmışdır. Milli-mənəvi dəyərləri olmayan millət həqiqi millət, həqiqi xalq ola bilməz.

* * *

Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərinin ən əsası bizim müqəddəs kitabımız Qurani-Şərifdə öz əksini tapmışdır. Ancaq bununla yanaşı, Azərbaycanın mütəfəkkir insanları, mütərəqqi insanları, Azərbaycanın böyük şəxsiyyətləri, Azərbaycanın hörmətli siyasi və dövlət xadimləri, böyük elm, mədəniyyət xadimləri Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərini yaradıblar. Bu, bizim adət-ənənələrimizdir. Bu, bizim milli əxlaqi mentalitetimizdir. Bu, bizim bütün başqa mənəvi dəyərlərimizdir.

* * *

Mən bu gün bir azərbaycanlı kimi, özündə həm milli-mənəvi dəyərləri, həm də ümumbəşəri dəyərləri cəm edən bir insan kimi deyirəm ki, bizim xalqımızın mənəvi-əxlaqi mentaliteti onun ən böyük sərvətidir, xalqımızın milli-mənəvi dəyərləri onun milli sərvətidir. Biz bunları qiymətləndirməliyik.

* * *

Bizim xalqımızda əsrlərdən bəri formalaşmış, gəlmiş adətlər vardır: kiçiyin böyüyə hörməti, böyüyün də kiçiyə qayğısı, övladın valideynlərinə hədsiz hörməti, valideynlərin də öz övladlarına olan qayğısı və məhəbbəti. Bu, bizim xalqımızın mentalitetidir və biz bununla fəxr etməliyik.

* * *

Bizim milli-mənəvi dəyərlərimiz, bizim tarixi milli köklərimiz, bizim dilimiz və dinimiz - hamısı bizim milli ideologiyamızın böyük bir hissəsidir, böyük bir qoludur.

* * *

Biz müstəqillik əldə edəndən sonra İslam dinimizi özümüzə qaytardıq. Yəni bu din insanların qəlbində həmişə yaşayırdı, ancaq rəsmi deyildi. Bu, rəsmi qayıtdı, bərpa olundu.

* * *

Qurani-Şərifdə böyük əxlaqi normalar əks olunubdur. Onlardan səmərəli istifadə etmək lazımdır və onları yaymaq, inkişaf etdirmək lazımdır.

* * *

Biz tarixi köklərimizi həmişə iftixar hissi ilə qiymətləndirməliyik və tarixi köklərimizin mənasını dünyaya bəyan etməliyik, yaymalıyıq, təbliğ etməliyik, onunla fəxr etməliyik.

* * *

Öz milli-mənəvi dəyərlərimizi ümumbəşəri dəyərlərlə birləşdirib, zənginləşdirib Azərbaycan xalqının ümumi dəyərlərini, mənəvi dəyərlərini yaratmalıyıq.

* * *

Ümumbəşəri dəyərlərlə milli-mənəvi dəyərlərin vəhdəti, sintezi bizim milli ideologiyamızın bu günü və gələcəyidir.

* * *

Azərbaycanda əlillər dövlətin, cəmiyyətin daim qayğısı ilə əhatə olunublar.

* * *

İslam Qafqaz xalqlarına səadət, xoşbəxtlik gətiribdir, inkişaf, islami dəyərlər gətiribdir. Bu dəyərlər - müqəddəs kitabımız Qurani-Kərimdən gələn islami dəyərlər Qafqaz xalqlarının milli-mənəvi dəyərlərinin əsasını təşkil edibdir.

* * *

İslamın dini-mənəvi dəyərləri Qafqaz xalqlarının qədimdən yaranmış və inkisaf etmiş mənəvi dəyərləri ilə birlikdə xalqların yüksək milli-mənəvi dəyərlərini təşkil ediblər.

* * *

Biz azərbaycanlılar öz tariximizlə, milli-mənəvi dəyərlərimizlə fəxr edirik, öz doğma ana dilimizlə fəxr edirik. Bunlar hamısı bizim milli mənəviyyatımız, milli-mənəvi dəyərlərimizdir. Bunlara görə də biz İslam dininə, İslam mədəniyyətinə mənsub olmağımızla da fəxr edirik.

* * *

Başqa dinlərdə dözümlülük, başqa dinlərlə yanaşı və qarşılıqlı anlaşma şəraitində yaşamaq İslam dəyərlərinin xüsusiyyətidir. Bu, tarix boyu Azərbaycanda, Qafqazda da öz əksini tapıbdir.

* * *

İnsanlar hansı dinə, hansı mədəniyyətə mənsubluğundan asılı olmayaraq, bütün başqa mədəniyyətlərə, dinlərə, mənəvi dəyərlərə də hörmət etməli, o dinlərin bəzən kiməsə xoş gəlməyən adət-ənənələrinə dözümlü olmalıdırlar.

* * *

Biz Azərbaycanda öz milli-mənəvi dəyərlərimizə sۆykənərək, eyni zamanda xalqımızın elminin, mədəniyyətinin inkişafına, milli-mənəvi dəyərlərin ümumbəşəri dəyərlərlə zənginləşməsinə və vəhdətinə xüsusi əhəmiyyət veririk.

* * *

Biz Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlərini ümumbəşəri dəyərlərlə zənginləşdirən və onların vəhdətindən doğan elm, ədəbiyyat, incəsənət əsərlərini, onları yaradanları həmişə yüksək qiymətləndirmişik.

* * *

Bizim müqəddəs kitabımız Qurani-Şərif heç vaxt fundamentalizmin əsasını qoymayıbdır. Kimsə bu fundamentalizm, ekstremizm meyillərini İslam dinindən istifadə edərək yaradır və inkişaf etdirirsə, hesab edirəm ki, onlar İslamın əsas prinsiplərindən müəyyən qədər uzaqlaşır. Biz İslam mədəniyyətini, İslam mənəvi dəyərlərini müqəddəs kitabımız Qurani-Kərimdən olduğu kimi qəbul edirik. Onların təhrif olunması, əgər dini dillə desək, günahdır. Biz istəmirik ki, kimsə günaha batsın.

* * *

Biz hər bir insan üçün yaxşı bir iş görə biliriksə, bu, bizə sevinc gətirir.

* * *

Hər bir insan üçün vətənə, torpağa sədaqət ən ülvi xüsusiyyətdir.

* * *

Həcc ziyarətinin özü insan üçün böyük nemətdir.

* * *

Həcc ziyarətini edən hər bir şəxs nəinki özü mənəviyyatca zənginləşir, o, aldığı mənəvi zənginlikdən bəhrələnərək öz ətrafına, ailəsinə, öz dostlarına da təsir edir, kömək edir, onları daha da düz yola, Allah yoluna dəvət edir.

* * *

Novruz təbiətin oyanması, ürəklərdə saf niyyətlərin, xoş arzuların yaşadığı bir gündür.

* * *

Qurban bayramı dostluq bayramı, məhəbbət, birlik, mehribanlıq bayramıdır.

* * *

Biz heç vaxt öz dinimizi, tariximizi, milli-mənəvi dəyərlərimizi unutmamalıyıq. Onları yaşatmaq, onlardan bəhrələnmək, ruhlanmaq həyatımızın əsas istiqaməti, gələcək işlərimizin zəmanətidir.

* * *

İndi Azərbaycan müstəqil dövlətdir, öz taleyini özü həll edir. Bundan sonra biz heç vaxt imkan verməyəcəyik ki, yadellilər, dinimizə, imanımıza, mənəviyyatımıza zidd olan hansısa qüvvələr gəlib bizə hakim olsunlar və mənəvi dəyərlərimizə yenidən xəsarət gətirsinlər.

* * *

Bulaq, su həmişə insanlara xoşbəxtlik, sağlamlıq, səadət gətiribdir. Su verən, bulaq yaradan, çay açan hər bir insan həmişə xalqın, millətin, insanların məhəbbətini qazanır.

* * *

Musiqi ayrı-ayrı dillərdə danışan, müxtəlif inkişaf yolları keçmiş, bir-birindən fərqlənən mənəvi və maddi dəyərlərə malik xalqların ən gözəl qarşılıqlı anlaşma və ünsiyyət vasitəsidir.

* * *

İslam dininin mənəvi dəyərləri ən yüksək qiymətə malikdir.

* * *

Ölkəmiz keçmişdəki kimi, xüsusən də bu gün bəşəri dəyərləri xüsusilə bərqərar edərək, onları öz milli ənənələri ilə, milli-mənəvi dəyərləri ilə birləşdirir.

* * *

Azərbaycan xalqı özlüyündə, təbiətinə görə, öz xarakterinə görə yüksək tolerantlıq hissənə malikdir. Azərbaycan əhalisinin çox hissəsinin etiqad etdiyi müsəlman dinində, onun kökündə də tolerantlıq var.

* * *

Vicdan azadlığı toxunulmazdır.

* * *

Tolerantlıq geniş anlayışdır. O, tək-cə dinlərin bir-birinə dözümlülüyü deyil, həm də bir-birinin adətlərinə, mənəviyyatına dözümlülük, mədəniyyətlərə dözümlülük deməkdir.

* * *

Bizim Azərbaycanda kişi sözü çox tutumlu sözdür... Sözün əsl mənasında “kişi” o deməkdir ki, bu adam sözü bütöv adamdır, sözünün sahibidir, kişilərə xas hər cür ləyaqətə, keyfiyyətlərə malikdir, sözü ilə əməli birdir.

* * *

On dörd əsrə yaxındır ki, ilahi hikmətlər xəzinəsi Qurani-Kərimin insanlara nazil edildiyi Ramazan ayında bu əvəzsiz nemətə görə minnətdarlıq İslam aləminin ayrılmaz hissəsi olan Azərbaycanda da oruc tutmaq, namaz qılmaq, dualar etməklə bildirilir.

* * *

Tikmək, yaratmaq, qurmaq, abadlaşdırmaq həmişə cəmiyyətdə, xalqda böyük minnətdarlıq hissi doğurmuşdur.

* * *

Həyatın mənası - mənəviyyətdir.

* * *

Yaşayış nə qədər çətin olsa da, gərək insan mənəviyyəti yüksək olsun. Mənəviyyətin yüksəkliyi də insanın millət kimi mənliyindədir, məziyyətindədir, vətənpərvərliyindədir. Ona görə də gərək insan öz tarixini, millətinin kökünü, öz millətinin keçmişdə yaratdığı abidələri bilsin. Ona görə bilsin ki, öz milləti, xalqı ilə daim fəxr etsin, vətənpərvər olsun, xalqına, millətinə, torpağına, dövlətinə sədaqətli olsun.

* * *

Mənəviyyət insana xas olan xüsusiyyətlərin hamısından yüksəkdir. Nə qədər böyük alim olursansa-ol, nə qədər böyük mütəxəssis olursansa-ol, nə qədər böyük dövlət xadimi olursansa-ol, əgər mənəviyyətca şikəstsənsə, sənə heç bir qiymətin yoxdur.

* * *

Mənəviyyatsızlıq cəmiyyətə zərbələr vurur, insanları pozur. Amma mənəviyyat insanları yüksəldir. Mənəviyyatlı çalışır ki, mənəviyyatsızlıq olmasın. Ancaq bu, çətindir, ağırdır. Eyni zamanda hər bir şəxs düşünməli, dərk etməlidir ki, onun üçün bu dünya daimi deyil.

* * *

İnsan üçün dünyada mənəvi haqqı daimi saxlamaq böyük bir şeydir. Əgər sənin mənəvi haqqın varsa, sən başqasına deyə bilərsən ki, yolundan çıxmısan. Əgər sənin mənəvi haqqın varsa, sən tabeliyində olan adama desən ki, düz yola get, əyrilik, rüsvətxorluq etmə, dövlətin malını dağıtma, əxlaqsızlıq etmə. Bunun üçün mənəvi haqqın olmalıdır.

* * *

Din bir tərəfdən də mənəviyyatdır.

* * *

Bizim gələcəyimiz milli-mənəvi dəyərlərimizin bəşəri dəyərlərlə, Avropa dəyərləri ilə sintezi vasitəsilə inkişaf edə bilər.

* * *

Novruz bütün bayramlardan ona görə seçilir ki, o, xalqın içindən gələn bayramdır. Hər bir insanın qəlbindən gələn, hər bir azərbaycanlının qəlbini sevindirən bayramdır.

* * *

Biz nə qədər çox yaşayırsaq, Novruz bayramının Azərbaycan xalqı üçün, hər bir azərbaycanlı üçün nə qədər gərəkli və nə qədər sevimli olduğunu bir o qədər də hiss edirik.

* * *

Din həmişə müsbət rol oynamalıdır, xüsusən də insanın mənəvi inkişafında, insanların mənəvi tərbiyəsində və onların yüksək mənəviyyat, yüksək əxlaq prinsipləri əsasında sıx birləşməsində.

* * *

Hər bir vicdanlı Azərbaycan vətəndaşının, azərbaycanlının borcu, vəzifəsi ondan ibarətdir ki, bizim gələcək nəslimiz daha da bilikli olsun, daha da sağlam olsun, dünya təcrübəsini daha da mənimsəmiş olsun.

* * *

Bir kimsəsiz uşağı, yaxud atılmış uşağı götürmək, bağrına basmaq, saxlamaq, böyütmək həddən ziyadə qiymətli bir isdir.

* * *

Bizim məqsədimiz xalqımızın mənəviyyatını qorumaq və zənginləşdirməkdir.

* * *

Bizim millətimizdə, xalqımızda, azərbaycanlılarda namus, qeyrət həmişə ən yüksək keyfiyyət hesab olunubdur.

* * *

Biz öz milli-mənəvi dəyərlərimizlə, öz dini dəyərlərimizlə, adət-ənənələrimizlə fəxr edirik.

* * *

Biz öz milli-mənəvi dəyərlərimizi, adət-ənənələrimizi, əx-laqi dəyərlərimizi bütün istiqamətlərdə qorumalıyıq, saxlamalıyıq və gənc nəsli əsrlər boyu böyük sınaqlardan keçmiş bu mənəvi, əxlaqi dəyərlər ruhunda tərbiyələndirməliyik.

* * *

Azərbaycan milli-mənəvi dəyərlərinə qarşı, Azərbaycanın milli mentalitetinə qarşı yönəldilmiş hərəkatların hamısının qarşısı alınacaqdır və qanun çərçivəsində lazımi ölçülər götürüləcəkdir. Bu sözləri deyərək mən bir daha Azərbaycan xalqına, Azərbaycanın vətəndaşlarına müraciət edirəm ki, hər bir insan vətəndaşlıq borcunu ən yüksək borc hesab etsin.

* * *

Millətə, dövlətə, dövlətçiliyə sədaqət çox geniş məfhumdur. Bəziləri bunun əksini ancaq dövlətə, sadəcə, birbaşa xəyanət kimi anlayırlar. Təbiidir ki, xəyanət ən təhlükəlidir. Ancaq eyni zamanda vətəninə, millətində sədaqət hər bir şəxsin yüksək mənəviyyətə malik olmasındadır.

* * *

İnsan həyatda gərək elə yaşasın ki, o, həmişə öz mənəviyyəti ilə fəxr etsin. Hər bir şeyi itirmək olar. Amma uşaq da, böyük də, hər bir insan gərək mənəviyyətini, iradəsini itirməsin, bütün çətinliklərin qarşısını alsın, onların qarşısında

əyilməsin, sınımasın. Öz iradəsi ilə yaşasın, böyüsün, cəmiyyətə fayda versin.

* * *

Həyatın mənası təkcə insanın bu həyatda yaşaması deyildir. Həyatın mənası ondan ibarətdir ki, dünyaya gələn, böyüyən, ərsəyə çatan hər bir uşaq, həyat fəaliyyətinə başlayan insan cəmiyyətə, millətə, ölkəsinə, vətəninə layiqli xidmət etsin, fayda versin.

* * *

Həyat mübarizədir, həyat inkişafdır. Bu gün dünənkindən daha da irəliyə getməlisən. İrəliyə getmək üçün hansısa addım atmalısən.

* * *

Novruz bayramı heç bir tarixi hadisə, yaxud heç bir şəxsiyyətin adı ilə, onun fəaliyyətilə bağlı deyildir. Bu bayram təbiətin qanunları ilə, kainatın qanunları ilə əlaqədar olan bir bayramdır. Gündüz ilə gecənin bərərabərləşməsi günü, baharın ilk günü Novruz bayramıdır. Bunlara görə Novruz bayramı bir çox başqa bayramlardan fərqlənir və bu, bizim, məhz Azərbaycan xalqının bayramıdır. Qədim zamanlardan bəri və bu gün də bu bayramı ən çox sevən, ən uca tutan Azərbaycan xalqıdır.

* * *

Novruz bayramının o qədər dərin kökləri var, Azərbaycan xalqının, millətimizin qəlbində o qədər yerləşib ki, heç bir qüvvə, heç bir hakimiyyət, heç bir siyasi sistem bu bayramı Azərbaycan xalqının əlindən ala bilməyibdir.

* * *

Zəngin müsəlman sivilizasiyasının nailiyyətləri bir sıra hallarda Azərbaycan alimlərinin, fikir adamlarının səyi nəticəsində Qərbin və bütün insanlığın mənəvi sərvətinə çevrilmişdir.

* * *

İnsanı hörmətə qaldıran onun zəhmətkeşliyidir, mənəvi təmizliyidir, millətə, dövlətə, xalqa sədaqətidir, onun xeyirxahlığıdır. Amma bunlarla hərabər, mütləq onun təvazökarlığıdır. Gərək heç vaxt təvazökarlığı unutmayasın.

* * *

Ancaq bir məsələdə səhv ola bilməz. Dövlətə sədaqət andına xəyanət etmək olmaz. Vətənə sədaqət andına xəyanət etmək olmaz. Xalqa sədaqət andına xəyanət etmək olmaz.

* * *

Biz dini ilk növbədə mədəniyyətin, tarixi irsin, milli mentalitetimizin bir fenomeni və ayrılmaz bir hissəsi kimi qəbul edirik.

* * *

Avropa ilə Asiyanın qovuşağında, Böyük İpək Yolunun üstündə yerləşən Azərbaycanda zərdüştilik, atəşpərəstlik kimi qədim dini inanclar öz izlərini qoymuş, İslam, xristian və yəhudi dinləri əsrlər boyu dialoq və qarşılıqlı anlaşma mühitində dinc yanaşı yaşamış və gördüyünüz kimi, indi də yaşamaqdadır.

* * *

Biz öz milli köklərimizi, dini mənsubiyyətimizi qorumuşuq, qoruyacağıq. Mənəvi ənənələrimizi, adətimizi qoruyub inkişaf etdirəcəyik. Ancaq bununla bərabər, biz ümumbəşəri dəyərlərdən də bəhrələnirik. Hesab edirik ki, bizim milli-mənəvi dəyərlərimizin ümumbəşəri dəyərlər ilə birgə inkişaf etməsi, onların sintezi xalqımızın gələcəyi üçün, inkişafı üçün daha da əhəmiyyətli olacaqdır.

* * *

Hər bir Azərbaycan gənci... birinci növbədə, gərək öz dilini, ana dilini bilsin, çünki bu, anasının dilidir. Bu, ölkənin dövlət dilidir və gənc bu dildə təhsil alsın, bu dildə yazsın, bu dildə oxusun. Məhz bu dildə Azərbaycan xalqının zəngin tarixini, zəngin mədəniyyətini, əsrlər boyu yaranmış böyük irsini öyrənə bilsin. Dil hər bir millətin milliliyinin əsasıdır... Azərbaycanın hər bir gənci məktəbdə təhsil alaraq, öz xalqının, millətinin qədim zamanlardan indiyə qədər olan tarixini gərək yaxşı bilsin.

* * *

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin həyatında çox əlamətdar hadisədir ki, xalqımız dininə öz münasibətini sərbəst ifadə edir və uzun illərin həsrətindən sonra ölkəmizin istənilən vətəndaşı tamamilə sərbəst olaraq islam aləminin müqəddəs yerlərini ziyarət edə bilər.

* * *

Heç vaxt inamımızdan, dinimizdən uzaqlaşmayacaq və mənəvi mənbələrimizdən istifadə edərək gələcəyimizi quracağıq.

* * *

Xalqımız öz böyük şəxsiyyətləri vasitəsilə Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamış, zənginləşdirmiş və bu gün ümumbəşəri dəyərlərin bir hissəsinə çevirmişdir.

* * *

Biz istəyirik ki, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar həmin ölkələrin vətəndaşı kimi, istədikləri kimi yaşasınlar. Ancaq heç vaxt öz milli köklərini itirməsinlər. Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən Azərbaycançılıq ideyasıdır.

Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək deməkdir. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz Azərbaycançılığı - Azərbaycan dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini yaşatmalıyıq.

SİTATLAR

Xalqımızın yaşaması üçün, öz mənliliyini, qürurunu qoruması üçün ailə dəyərləri, milli dəyərlər əvəzolunmaz rol oynamışdır.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Biz ümumbəşəri dəyərləri bölüşürük, ancaq bizim üçün əsas dəyərlər Azərbaycanın milli dəyərləridir. Bu baxımdan, əgər tarixə də nəzər salsaq görərik ki, xalqımızın yaşaması üçün, öz mənliliyini, qürurunu qoruması üçün ailə dəyərləri, milli dəyərlər əvəzolunmaz rol oynamışdır. Ölkəmizin inkişafı, müstəqilliyimizin daha da möhkəmləndirilməsi üçün və milli dəyərlərin tam şəkildə bərqərar edilməsi üçün ailə dəyərləri daim yüksəklərdə olmalıdır.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Azərbaycan xalqı əsrlər boyu müstəqillik həsrətində idi. Biz müxtəlif dövrlərdə başqa-başqa dövlətlərin tərkibində yaşamışıq. Amma milli xüsusiyyətlərimizi itirməmişik, dilimizi, mədəniyyətimizi, milli ənənələrimizi qoruyub saxlaya bilmişik. Budur, xalqın milli eyniyyətini, milli identifikasiyasını şərtləndirən əsas məsələlər.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Müasirlik, yenilik və eyni zamanda, milli dəyərlərə, milli köklərə bağlılıq. Bugünkü Azərbaycanı təsvir edən bu ideya artıq hamıya bəllidir. Azərbaycan xalqı daim öz milli köklərinə

bağlı xalq olmuşdur və bizim gələcək uğurlarımız da məhz bu amillərlə bağlıdır. Biz tarixi irsimizin, zəngin mədəni irsimizin əsasında müasir, güclü Azərbaycan qururuq.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Azərbaycan çox vaxt Qərblə Şərqlə arasında körpü adlandırılır. Bu hələ tarixi İpək Yolu dövründən ölkəmizin coğrafi siyasi mövqeyə malik olması ilə bağlıdır. Azərbaycan özünün çoxəsrlik tarixi boyunca təkcə nəqliyyat dəhlizi kimi deyil, həm də mədəniyyətlərin dialoqunda öz sözünü deməyə qadir olan bir ölkə kimi tanınır. Mən fəxr edirəm ki, ölkəmizdə tamamilə bənzərsiz bir mədəni məkan yaranmışdır. Biz öz mədəniyyətimizin, adət-ənənələrimizin, tarixi irsimizin təkrar olunmaz incilərini qoruyub saxlayaraq dünya mədəniyyətinin nümunələrini qəbul edə bilmişik. Bugün biz müxtəlif xalqların mədəniyyət elementləri ilə milli mədəniyyətimizin tərkib hissəsi arasında oxşarlığın şahidi oluruq. Bu isə heç də təsadüfi deyildir. Belə ki, bu proseslərin arxasında öz tolerantlığı, xeyirxahlığı, öyrənilib-öyrətmək bacarığı ilə seçilən və mədəniyyətlər arasında körpülər yaradan azərbaycanlıların neçə-neçə nəsli durur.”

Mehriban xanım Əliyeva,
YUNESKO-nun xoşməramlı səfiri

Biz muğamı gələcək nəsillərə qəlbimizin və ruhumuzun bir hissəsi kimi miras qoyuruq. Məhz muğam bizim varislərimizdə köklərə bağlılıq, milli ləyaqət, qürur, emosional zənginlik, iztirab çəkməyi və başqalarının iztirabına şərik olmağı bacarmaq, muğamın özünün malik olduğu mənəvi kamillik, tamlıq kimi keyfiyyətlər aşılamağa qadirdir”.

Mehriban xanım Əliyeva,
YUNESKO-nun xoşməramlı səfiri

Mədəniyyətimizin yad təsirlərdən qorunması üçün ilk növbədə milli-mənəvi və əxlaqi dəyərlərin cəmiyyətdə tam bərqərar olmasına, ictimai şüurda möhkəmlənməsinə çalışmaq lazımdır...

Mehriban xanım Əliyeva,
YUNESKO-nun xoşməramlı səfiri

Qurani-Kərimin bütün ayələri Allahın hikmət, qüdrət və elm nişanələri olmaqla bir hədəf vurğulayır: bu ayələr bəşəri düz-döğru yola, yüksək mənəviyyətə hidayət edir. İslam və Quran əzəmətli insaniyyət və əxlaqi-mənəvi dəyərlər xəzinəsidir, ən yüksək ədalət məktəbidir: Hər kəs öz əməlinə görə cavabdehdir (“Əl-bəqərə” 134, 139) hər kəsin qazandığı günahı özünə aiddir (“Ən-Nisa”, 111, “Əl-ənam”, 164).

Turana qılıncdan daha kəskin ulu qüvvət,
Yalnız mədəniyyət, mədəniyyət, mədəniyyət

Hüseyn Cavid,
Azərbaycan şairi

Milli-mənəvi dəyərlərin pozulması xalqımıza qarşı bağışlanmaz xəyanətdir

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Bəyanatı

- Hörmətli vətəndaşlar!

Ölkəmizin ictimaiyyətini və mənə narahat edən bir hadisə ilə əlaqədar öz münasibətimi bildirmək istəyirəm. Bir neçə gün bundan öncə “Etimad” qəzetində Azərbaycanın dini rəhbəri, Qafqaz müsəlmanlarının Şeyxülislamı Allahşükür Paşazadənin ünvanına təhqirli yazılar yazılıbdır. Biz bu yazarla əlaqədar ölkəmizin ictimaiyyətinin müxtəlif təbəqələrinə mənsub olan şəxslərdən yüzlərlə məktublar almışıq. Bütün məktublarda insanlar belə bir hadisə ilə əlaqədar öz hiddətlərini bildirirlər və mənə, Azərbaycan Prezidentinə müraciət edirlər ki, Azərbaycanın dini rəhbəri Şeyxülislamı təhqir edən qəzet cəzalansın. Mən bütün bu fikirlərlə razıyam. Azərbaycanda söz azadlığı, mətbuat azadlığı demokratiyanın əsas prinsiplərindən biri olaraq, tam bərqərar olunubdur. Ancaq təəssüflər olsun ki, bəzi qəzetlər, ayrı-ayrı şəxslərə mənsub olan qəzetlər, yaxud müstəqil qəzetlər, müxtəlif partiyalara mənsub olan qəzetlər Azərbaycanın Konstitusiyasının, Azərbaycanın qanunlarının mətbuat azadlığı, söz azadlığı haqqında yaratdığı şəraitdən sui-istifadə edirlər. Biz qəzetlərdə çox tez-tez ayrı-ayrı insanların təhqir olunması, onların haqqında böhtanlar, yalanlar yazılmasının şahidiyik. Mənim özümü də, Azərbaycan Prezidentini də bəzi hallarda təhqir edirlər, mənə böhtanlar atırlar. Mənim haqqımda müxtəlif uydurmalar yayırlar. Ancaq mən bunlara dözüürəm. Dözüürəm ona görə yox ki, mən bunlara qarşı qanun çərçivəsində tədbir görə bilmərəm. Ona görə ki, mən belə yazıların

müəlliflərinin hərəkətlərini Azərbaycanın mənəviyyətinə, Azərbaycanın dövlətçiliyinə zidd hərəkətlər kimi qəbul edirəm.

Azərbaycan Prezidenti Azərbaycan dövlətinin simvoludur. Azərbaycanın dini rəhbəri bizim müsəlman dinimizi nəinki Azərbaycanda, bütün Qafqazda təmsil edən ən yüksək vəzifəli şəxsdir. Əgər Azərbaycanın dini rəhbəri bütün Qafqaz müsəlmanlarının Şeyxülislamı adını alıbsa, demək, bu, bizim üçün böyük iftixar hissidir. Məlumdur ki, cənab Allahşükür Paşazadə tutduğu bu vəzifədə 20 ildən artıqdır xalqa sədaqətlə xidmət edir, Azərbaycanın xarici siyasətində özünəməxsus imkanlardan istifadə edərək iştirak edir və Azərbaycanın dövlətçiliyinə xidmət edir. Onun haqqında bu cür əxlaqsız, mənəviyyətsiz sözlərin yazılması bunun müəlliflərinin və o qəzetin nə qədər düşgün vəziyyətdə olduğunu nümayiş etdirir. Hər xalqın öz adət-ənənəsi var, öz milli-mənəvi və dini dəyərləri var. Biz öz milli-mənəvi dəyərlərimizlə, öz dini dəyərlərimizlə, adət-ənənələrimizlə fəxr edirik. Bizim xalqımız yüz illərlə, min illərlə adət-ənənələrimizi, milli-mənəvi dəyərlərimizi yaradıbdır və bunlar indi bizim xalqımızın mənəviyyətini təşkil edən amillərdir. Əgər insan mənsub olduğu millətin milli-mənəvi dəyərlərini anlaya bilmirsə, yaxud onları qəsdən təhrif edirsə, əgər vəziyyət o dərəcəyə çatırsa ki, hətta Azərbaycanın dini rəhbəri təhqir olunur, onda təbiidir ki, bu, bizi narahat etməlidir. Mən bunu nə üçün deyirəm? Çünki bu, indi Şeyxülislama yönəldilmiş bir təhqirdir. Amma ümumiyyətlə, təhqir, yalan, böhtan bizim bir çox mətbuat orqanlarında adi hala çevrilibdir. Nə məqsəd daşıyırlar? Ölkədə, insanlarda müxtəlif fikir formalaşdırmaq. Buna nail ola bilməyəcəklər! Azərbaycan artıq bu il öz müstəqilliyinin onuncu ilini qeyd edəcəkdir. Son 8 ildə Azərbaycanda yaranmış ictimai-siyasi sabitlik, xalqın rifah halının günü-gündən yaxşılaşması, iqtisadiyyatın inkişaf etməsi, şəhərlərimizin, kəndlərimizin, yaşayış yerlərimizin abadlaşması və inkişaf etməsi tam təsdiq edir ki, Azərbaycan müstəqil dövlət kimi yaşayır və yaşayacaqdır. Hər bir vətəndaşın borcu bu istiqamətdə xalqına xidmət etməkdən ibarət olmalıdır.

Ancaq bəziləri, təəssüflər olsun, - indi mən belə fikrə gəlməyə məcburam, - nə xalq, nə millət, nə də mənəviyyat haqqında düşünməzlər. Yəqin ki, onlar bu yollarla hansısa qazanc əldə etmək məqsədi daşıyırlar. Belə qazanılan vəsait də, təbii ki, halal olmaz, bizim millətin gözəl sözü var - haram olar. Yaxud da, sadəcə, ya özləri, onların arxasında duran qüvvələr, ya da xaricdən hansısa qüvvələr Azərbaycanda təxribat etmək və Azərbaycanda millətimizin milli-mənəvi dəyərlərini ləkələməyə çalışırlar.

Ona görə də mən bu hadisəyə kəskin etirazımı bildirirəm, hiddətlənmişəm və cəmiyyətimizdə bu məsələ ilə əlaqədar yaranmış hiddətə tam təbii qiymət verirəm. Düşünürəm ki, bu barədə qanun çərçivəsində ölçülər götürülməlidir.

Mən Şeyxülislam Hacı Allahşükür Paşazadə ilə telefonla danışmışam. O, mənə bildirib ki, məhkəməyə veribdir. Güman edirəm ki, məhkəmə də ədalətli qərar çıxaracaqdır.

Bu fürsətdən istifadə edərək, bir-iki məsələyə də toxunmaq istəyirəm. O da ondan ibarətdir ki, biz öz milli-mənəvi dəyərlərimizi, adət-ənənələrimizi, əxlaqi dəyərlərimizi bütün istiqamətlərdə qorumalıyıq, saxlamalıyıq və gənc nəsli əsrlər boyu böyük sınaqlardan keçmiş bu mənəvi, əxlaqi dəyərlər ruhunda tərbiyələndirməliyik.

Hər xalqın öz mentaliteti var. Bizim Azərbaycan xalqının mentaliteti onun böyük sərvətidir. Heç vaxt iki xalq bir-birinə bənzəməz. Heç vaxt iki xalq bir-birinə bənzər dəyərlərə malik ola bilməz. Yenə də deyirəm, hər xalqın özünə, öz tarixi köklərinə, əcdadları tərəfindən yaradılmış milli-mənəvi dəyərlərinə bağlılığı böyük amildir. Biz də indi dünyanın mütərəqqi mənəvi dəyərlərindən istifadə edərək, xalqımızın mədəni səviyyəsini daha da inkişaf etdirərək, gənc nəsli daha da sağlam əhval-ruhiyyədə, saf əxlaqi əhval-ruhiyyədə tərbiyələndirməliyik. Amma bunun əvəzinə, bizim cəmiyyətimizdə bəzi qüvvələr buraxdıqları ayrı-ayrı qəzetlərlə, jurnallarla xalqımızın içərisində, xüsusən gənclərin içərisində pozuculuq işləri ilə məşğuldurlar.

Yəqin ki, ictimaiyyətə məlumdur. Bir neçə belə qəzetlər, bir neçə belə jurnallar harada çıxır, kim çıxarır, nə məqsəd daşıyır. Nə məqsəd daşımağı məlumdur. Amma başqa şeylər, mən bu gün soruşurdum, bizim dövlət orqanlarına məlum deyildir. Bu, bir tərəfdən bizim Azərbaycanda azadlığın nə qədər yüksək dərəcədə olduğunu göstərir, amma eyni zamanda, onu göstərir ki, ölkəmizin ictimaiyyətinin müxtəlif təbəqələrinə mənsub olan şəxslər, bəzi adamlar verilmiş bu azadlıqdan öz şəxsi mənafeləri, şəxsi məqsədləri üçün sui-istifadə edirlər. Ya anlamırlar, ya da anlayaraq bizim xalqımızın məənəviyyatını, əxlaqını və xüsusən gənclərin əxlaqını pozmağa cəhd göstərirlər. Vaxtilə, bir neçə il bundan öncə mən bu barədə fikrimi bildirmişdim.

Bakıda fəaliyyət göstərən bəzi gecə klublarında səhərə qədər müxtəlif oyunlar, əyləncələr təşkil edilir və çox vaxt da bu əyləncələr ifrat dərəcəyə gəlib çatır. Bütün Azərbaycan xalqının əxlaqına, məənəviyyatına zidd forma alır və beləliklə də bizim gənclərimizin bir hissəsinin əxlaqı pozulur. Bu, dəhşətli bir şeydir.

Ölkəmizin dərdi var, bu, ümumi dərddir. O da Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarının azad edilməsi və xüsusən bu torpaqlardan didərgin düşmüş, çadırlarda yaşayan insanların öz yerlərinə yurdlarına qaytarılması dərdidir. Hələ ki, bunun mümkün olmadığı halda onların o çadırlarda minimum yaşayışını təmin etmək - bunlar bizim ümumi dərdimizdir. Amma bir qütbdə həddindən artıq zənginləşmiş, bəzi hallarda qanunsuz zənginləşmiş, öz vəzifələrindən sui-istifadə edərək zənginləşmiş, harınlaşmış insanlar və onların övladları eys-ışrət içərisindədir, o biri tərəfdən, çadırlarda yaşayan insanlar inildəyirlər, nə qədər əziyyətlər çəkirlər. Hər bir vətənpərvər insan düşünməlidir ki, əgər mənim xalqımın bir hissəsi belə ağır vəziyyətdədirsə, mən bu qədər harınlaşmamalıyam. Amma harınlayanlar, bəzi zənginləşmiş adamlar var.

Biz insanların bəzilərinin bizneslə məşğul olaraq zənginləşməsinin əleyhinə deyilik. Ancaq bizə o da məlumdur ki,

Avropanın, Amerikanın ən zəngin insanları birinci növbədə mənəviyyatı qoruyurlar. Onlar nə qədər zəngin olsalar da, milyardlarla dolların, böyük işlərin sahibi olsalar da heç vaxt mənəviyyatsız yola getməzlər. İnsanlar varlandıqdan, zənginləşdikdən sonra, xalqına, dövlətinə daha yaxşı xidmət etmək barədə düşünməli, daha çox iş görməlidir. Əldə etdiyi vəsaitlə yeni işlər görüb Azərbaycanın iqtisadiyyatını inkişaf etdirməlidir. Amma təssüf ki, bəziləri özləri də, övladları da əxlaqsızlığa, mənəviyyatsızlığa yol verirlər. Bəziləri bizim gənc qızlarımızı yoldan çıxarırlar, onları əxlaqsızlığa sövq edirlər. Bunların hamısı bizim yeni bələlarımızdır. Bu bələlarla mübarizə aparmaq lazımdır. Mən bu gün şəhər İcra hakimiyyətinin başçısı Abutalıbova və Daxili İşlər naziri Usubova bu barədə lazımı göstərişlər vermişəm. Lazım olan ölçülər götürülməli və bütün bunların hamısına son qoyulmalıdır. Bizim məqsədimiz xalqımızın mənəviyyatını qorumaq və zənginləşdirməkdir.

Ayrı-ayrı jurnallarda, qəzetlərdə pornoqrafiya səviyyəsində fotosəkillər nümayiş etdirənlər nə düşünürlər? İndi ən inkişaf etmiş Avropa ölkələrində, Amerikada, başqa ölkələrdə belə şeylər yoxdur. Vaxtilə, nə vaxtsa olubdur. Amma indi belə şeylər yoxdur. Orada mənəviyyat çox yüksək səviyyədədir. Amma biz, bu barədə tamamilə başqa mentalitetə malik olan xalqımız indi bir neçə il içərisində bəzi adamların pozğun hərəkətlərinə məruz qalmışıq. Biz buna dözə bilmərik. Biz bunların hamısının qarşısını alacağıq. Ona görə də mən bu fikirlərimi cəmiyyətə bildirmək üçün bu gün televiziya və radio qarşısında çıxış edirəm. Güman edirəm ki, cəmiyyət mənim bu fikirlərimin tərəfdar olacaqdır, və hərə öz yerində bu cür mənəviyyatsız hərəkətlərin qarşısını almağa çalışmalıdır. Bizim millətimizdə, xalqımızda, azərbaycanlılarda namus, qeyrət həmişə ən yüksək keyfiyyət hesab olunubdur. Amma namusunu, qeyrətini, şərəfini alçaldan insanlar özləri-özlərini bu uçuruma salırlarsa, artıq başqalarının da mənəviyyatını pozurlar. Biz bunlara dözə bilmərik və xalqımız da dözməməlidir. Təəssüflər olsun ki, bizim cəmiyyətimizdə çoxları bunu görür, amma buna

münasibətini bildirmir. Yaxud da ki, üzünü o tərəfə döndərir: “mənə nə dəxli var”. Bu desə ki, “mənə nə dəxli var”, o desə ki, “mənə nə dəxli var”, o birisi desə ki, “mənə nə dəxli var”, onda bizim millətimiz ayrı-ayrı təxribatçıların əli ilə get-gedə, əlbəttə ki, çox böyük çətinliklərlə rastlaşacaqdır. Azərbaycanın Prezidenti kimi mən bu barədə qəti fikrimi bildirirəm. Bir də bəyan edirəm ki, biz Azərbaycanda demokratiyanın bütün tələblərini tətbiq etmişik və edəcəyik. Ancaq Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlərinə qarşı, Azərbaycanın milli mentalitetinə qarşı yönəldilmiş hərəkətlərin hamısının qarşısı alınacaqdır və qanun çərçivəsində lazımi ölçülər götürüləcəkdir. Bu sözləri deyərək mən bir daha Azərbaycan xalqına, Azərbaycan vətəndaşlarına müraciət edirəm ki, hər bir insan vətəndaşlıq borcunu ən yüksək borc hesab etsin.

Hər bir insan özü öz mənəviyyatını qorusun. Əgər görəndə ki, haradasa mənəviyyat pozulur, onun qarşısını alsın. Onun axarında getməsin. Pornoqrafiya halına düşmüş bəzi qəzetlər, jurnallar burada nəşr olunur və ayrı-ayrı adamlar tərəfindən alınır. Amma əgər onu nəşr edənlər bilsələr ki, bunlar alınmır, onlar nəşr etməzlər. Çünki onlar zərəərə düşəcəklər, pul itirəcəklər və onda da belə şeylər olmazdı. Ona görə də mən həmin o şəxslərə də müraciət edirəm ki, düşünsünlər: onlar Azərbaycan xalqına məxsusdurlar. Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərləri onları bugünkü günə gətirib çıxarıbdır. Bunlara xəyanət etmək olmaz. Bu sözləri deyərək mən xalqımıza müraciət edirəm, Azərbaycan xalqını çağırıram ki, bizi narahat edən bu nalayiq və cəmiyyətimiz üçün təhlükəli olan halların qarşısının alınması üçün hərə öz səyini göstərsin. Sağ olun.

Bakı şəhəri, 13 avqust 2001-ci il

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası

Maddə 16. Sosial inkişaf və dövlət

I. Azərbaycan dövləti xalqın və hər bir vətəndaşın rifahının yüksəldilməsi, onun sosial müdafiəsi və layiqli həyat səviyyəsi qayğısına qalır.

II. Azərbaycan dövləti mədəniyyətin, təhsilin, səhiyyənin, elmin, incəsənətin inkişafına yardım göstərir, ölkənin təbiətini, xalqın tarixi, maddi və mənəvi irsini qoruyur.

Maddə 40. Mədəniyyət hüququ

I. Hər kəsin mədəni həyatda iştirak etmək, mədəniyyət təsisatlarından və mədəni sərəvlərdən istifadə etmək hüququ vardır.

II. Hər kəs tarixi, mədəni və mənəvi irsə hörmətlə yanaşmalı, ona qayğı göstərməli, tarix və mədəniyyət abidələrini qorumalıdır.

Azərbaycan Respublikasının Milli Təhlükəsizlik Konsepsiyası

4.3.3. Elm, təhsil, mədəniyyət siyasəti və mənəviyyatın qorunması

Elm, təhsil, mədəniyyət və mənəviyyatın qorunması siyasəti Azərbaycan xalqının mədəni irsinin, maddi və mənəvi dəyərlərinin mühafizəsinə, onun mədəni tələbatlarının ödənilməsi vasitələrinin və elmi-texniki potensialının daxili və xarici təhdidlərdən qorunmasına, mütərəqqi daxili və beynəlxalq inkişafdan bəhrələnməsinə yönəlmişdir.

Azərbaycan Respublikası ümumdünya mədəniyyətinin qloballaşması meyillərindən kənar qalmamaq şərti ilə, milli mədəniyyətin özünəməxsusluğunu qoruyur və eyni zamanda dünyanın mədəni nailiyyətlərindən milli mədəniyyətin tərəqqisində istifadə üçün imkanlar yaradır.

Azərbaycan Respublikası beynəlxalq öhdəliklərinə uyğun olaraq öz ərazisində tarixi və mədəni abidələrin qorunmasını təmin edir.

Ölkənin davamlı inkişafı üçün adekvat sayda, yaxşı təhsil almış və təlim keçmiş peşəkar insan potensialını, həmçinin elmi-texniki tərəqqini təmin etmək zəruridir. Bu məqsədlə, Azərbaycan Respublikası elm və təhsil səviyyəsinin dünya standartlarına uyğunlaşdırılması, yeni texnologiyalardan istifadə üçün inkişaf etmiş ölkələrlə əməkdaşlıq əlaqələrini genişləndirir, beynəlxalq təcrübəni öyrənir və tətbiq edir. Azərbaycan Respublikası elmi potensialın qorunması və inkişafına dair dövlət siyasətinin uzunmüddətli proqramlarını hazırlayıb həyata keçirir.

**Bakı şəhərində Muğam mərkəzinin yaradılması
haqqında
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı**

Muğam Azərbaycan xalqının mədəni-mənəvi irsinin möhtəşəm abidəsidir. Azərbaycan musiqisini zəngin fəlsəfi və ədəbi zəmində təşəkkül tapmış muğamsız təsəvvür etmək mümkün deyildir. Klassik ədəbiyyat nümunələri ilə üzvi surətdə vəhdət təşkil edərək, sintetik sənət növü kimi meydana çıxan muğamların Azərbaycan musiqisinin inkişafında rolu böyükdür. Bəstəkarlarımızın daimi ilham mənbəyi olmuş muğamlar bir çox simfonik əsərlərin yaradılmasına təkan vermişdir. Təsadüfi deyildir ki, Azərbaycan bəstəkarlarının qələmindən çıxan simfonik muğamlar dünyanın hər yerində maraqla qarşılanır. Azərbaycan muğamının bəşər mədəniyyətinin nadir inciləri ilə bir sırada YUNESKO-nun Dünya irs Siyahısına daxil edilməsi bütövlükdə onun nə dərəcədə unikal sənət növü olduğunu təsdiq edir.

Azərbaycanda muğam sənətinin təbliği və tədqiqi işini təkmilləşdirmək, bu sənətə qayğını daha da artırmaq məqsədi ilə qərara alıram:

1.Bakı şəhərində Muğam mərkəzi yaradılsın.

2.Bakı şəhəri İcra Hakimiyyəti on gün ərzində Muğam mərkəzinin inşası üçün müvafiq yer ayrılması ilə bağlı təkliflərini Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin.

3.Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 8 aprel 2005-ci il

Beynəlxalq hüquqi sənədlərdə milli-mənəvi dəyərlərin qorunması

Beynəlxalq hüququn mədəniyyət sahəsində intensiv inkişafı daha çox XX əsrin ikinci yarısında baş vermişdir. Belə ki, bunun üçün bir neçə obyektiv səbəblər yaranmışdır:

- İkinci Dünya Müharibəsində bir çox mədəni abidələrin və mədəni dəyərlərin məhv edilməsi;

- 1945-ci ildə London Konfransında Birləşmiş Millətlər Təşkilatının təhsil, elm və mədəniyyət məsələləri üzrə YUNESKO-nun təsis edilməsi;

- Beynəlxalq hüququn dövlətlərarası münasibətlərin əsası kimi inkişaf etməsi;

- Müxtəlif səbəblər üzündən mədəni irsin gələcək nəsillərə çatdırılmasında və onun qorunmasında yaranan çətinliklər və s.

Mədəniyyət sahəsində dövlətlərin bir-biri ilə əməkdaşlıq və tərəfdaşlığın əsas funksiyası, insanlar və xalqlar arasında qarşılıqlı anlayışa nail olmaqdır ki, bu da başqa sahələrdə dövlətin işini asanlaşdırır.

Beynəlxalq mədəni əməkdaşlıq və tərəfdaşlığın bir növü də mədəni dəyərlərin qarşılıqlı mübadiləsi və yayılmasıdır. Məhz dövlətlərarası mədəni münasibətlərdə mədəni dəyərlərin qarşılıqlı mübadiləsi baş verir. Bu əsasda başqa ölkələrdən olan insanlar dünyanın müxtəlif mədəniyyət mərkəzlərinin kolleksiyaları ilə yaxından tanış olmaq imkanı əldə edirlər (muzeylər, qalereyalar, kitabxanalar və s.). Lakin, bu proses də özü özlüyündə dövlətlər üçün müəyyən problemlərə səbəb ola bilər. Belə ki, ümumbəşəri xarakter daşıyan problemlərdən biri də tarixi və mədəni abidələrin mühafizəsi ilə bağlı məsələdir. Mədəni dəyərlərin qarşılaşdığı təhlükələri öz növbəsində iki hissəyə ayırmaq olar:

1. Abidələrin təbii köhnəlmə və dağılmasının qarşısını alacaq problemlər - buraya abidələrin restavrsasiya və konservasiyası, eləcə də fiziki mühafizə üçün metod və formaları aiddir.

2. İnsanların özlərinin mənbəyi olduqları problemlər

Belə ki, onların apardığı müharibələr və hərbi münaqişələr, oğurluq və digər əməllər, mədəni dəyərlərə təbii və zamanın fiziki təsirindən daha çox ziyan vurur.

Tarixi və mədəni abidələrin qorunması hər bir dövlətin qanunvericiliyi ilə idarə olunur. Lakin mədəni dəyərlərin qorunması təkcə dövlətin idarə olunması səviyyəsində yetərli ola bilməz. Burada dövlətlər öz güclərini mütləq birləşdirərək bir məqsədə nail olmalıdırlar: bütün bəşəriyyətin mədəni irsinin qorunması və gələcək nəsillərə çatdırılması. Elə bu iki xüsusiyyətlərin əsasında da “mədəni dəyərlər” anlayışı beynəlxalq aləmdə istifadə olunmağa başlanmış və mühüm fiqura çevrilmişdir. Bunlardan ən əsaslarına nəzər salaq:

15 aprel 1935-ci ildə Vaşinqtonda qəbul edilmiş elm, incəsənət və tarixi abidələrə xidmət edən müəssisələrin mühafizəsi sazişində “Mədəni dəyərlər” anlayışına rast gəlinmir. Mühafizə obyektini Beynəlxalq müqavilənin 1-ci maddəsində belə müəyyənləşdirilir: “Elm, incəsənət, təhsil və mədəniyyət məsələlərinə xidmət edən tarixi abidələr, muzey və müəssisələr”. Beləliklə də müqavilənin məzmununda “mədəni dəyərlər” anlayışının olmasına baxmayaraq, hər halda beynəlxalq sənəddə bu istiqamətdə ilk addım atılır.

Ümumiyyətlə “Mədəni dəyərləri” (biens culturels, cultural property, bienes culturales) - dövlətlər arasında beynəlxalq hüquqi münasibətlərin əsas obyektlərindən biri kimi göstərmək olar.

İlk dəfə olaraq açıq şəkildə “mədəni dəyərlər” anlayışına 14 may 1954-cü ildə Haaqada imzalanmış hərbi münaqişələr zamanı mədəni dəyərlərin mühafizəsi Konvensiyasında rast gəlmək olar. Bu Konvensiyanın 1-ci maddəsində vurğulanır ki, mədəni dəyərlər dedikdə, hər bir xalqın mədəni irsi üçün əhəmiyyət

kəsb edən daşınan və daşınmaz dəyərlər nəzərdə tutulur. Mədəni dəyərlər anlayışını açıqlayarkən Konvensiya yalnız sərhədləri müəyyənləşdirir. Hərbi münaqişələr zamanı mədəni dəyərlərin qorunması Konvensiyasının 1-ci maddəsi isə mədəni dəyərləri üç kateqoriyaya ayırır:

1. Bilavasitə mədəni dəyərlər: tarix, incəsənət və memarlıq abidələri, arxeoloji, dini və dünyəvi ərazilər, tarixi və ya bədii maraq kəsb edən ansamblar, kitablar, əlyazmalar, incəsənət əsərləri və digər bədii, tarixi, arxeoloji əhəmiyyətli əşyalar.

2. Birinci kateqoriyaya aid olan daşınan mədəni dəyərlərin mühafizəsini təşkil edən binalar. Buraya muzeylər, kitabxanalar, arxivləri aid etmək olar.

3. Mədəni dəyərlərin cəmləşmə mərkəzləri. Bu kateqoriyaya Konvensiya özündə böyük həcmdə mədəni dəyərləri cəmləşdirən mərkəzləri aid edir.

Mədəni dəyərlər anlayışını özündə əks etdirən digər beynəlxalq aktlardan, YUNESKO-nun himayəsi altında qəbul edilmiş iki sənədi göstərmək olar. Bunlar “Mədəni dəyərlərin qeyri-qanuni yolla aparılmasının, gətirilməsinin, onların üzərində mülkiyyət hüququnun başqasına verilməsinin qadağan edilməsinə və qarşısının alınmasına yönəldilən tədbirlər” haqqında 19 noyabr 1964-cü ildə qəbul edilmiş Tövsiyə və 14 noyabr 1970-ci ildə qəbul edilmiş Konvensiyadır. Tövsiyənin 1-ci bəndi mədəni dəyərləri hər bir ölkənin mədəniyyəti üçün vacib sayılan daşınar və daşınmaz əmlak kimi müəyyənləşdirir. Dövlətlərə, onların ərazilərində yerləşən dəyərləri “ölkənin mədəniyyəti üçün vacib sayılan mədəni mülk” kateqoriyasına aid etmək üçün müəyyən ölçülər təyin edir. Tövsiyə bu siyahıya: incəsənət, tarix və ya arxeologiya, etnoqrafik sənədlər, flora və fauna nümunələri, musiqi arxiv və digər nöqtəyi-nəzərindən maraq kəsb edən memarlıq və incəsənət əsərləri, əlyazmalar, kitablar və s. daxil edir.

Konvensiyanın 1-ci maddəsi isə “mədəni dəyərləri” hər bir dövlət üçün tarix, arxeologiya, ədəbiyyat, elm və incəsənət baxımından vacib sayılan dini və dünyəvi xarakterli dəyərlər hesab

edir. Əgər 1964-cü il Tövsiyəsində və 1970-ci il Konvensiyasında verilmiş mədəni dəyərlər anlayışını, 1954-cü il Haaqa Konvensiyasında verilən anlayışla müqayisə etsək, açıq şəkildə görmək olar ki, həm Tövsiyə həm də 1970-ci il Konvensiyası dövlətlərin mədəni dəyərləri müəyyən etmək hüququnu onların öz öhdəsinə buraxır.

1970-ci il Konvensiyası “mədəni dəyərləri” 11 kateqoriyaya ayırmaqla onun daha geniş izahını verir:

1) Flora və fauna nümunələri və nadir kolleksiyalar, mineralogiya, anatomiya və paleontologiya üçün maraq kəsb edən əşyalar;

2) Tarixə aid dəyərlər: elm və texnika tarixi, cəmiyyət və müharibə tarixi, eləcə də tanınmış milli alimlər, natiqlər, aktyorların həyatı ilə bağlı tarixlər;

3) Arxeoloji tapıntılar (adi və gizli) və açılışlar;

4) Parçalanmış təsviri və tarixi abidələrin və tarixi yerlərin tərkib hissələri;

5) Yazı, sikkə və möhür kimi, yüz ildən artıq tarixi olan qədim əşyalar;

6) Etnologiya materialları;

7) Bədii dəyərlər: bütövlükdə əl işləri olan lövhə, şəkil və rəsm əsərləri, müxtəlif materiallardan olan heykəltəraşlıq incəsənətinin orijinal əsərləri, orijinal qravürlər, estamp və litoqrafiya, müxtəlif materiallardan olan orijinal incəsənət əsərlərinin yığılması və montajı;

8) Ayrı-ayrı və ya kolleksiya şəklində olan və özündə maraq kəsb edən (tarixi, bədii, elmi, ədəbi və s.) nadir əlyazmalar və inkunabulalar, qədim kitablar, sənədlər və nəşrlər;

9) Ayrı-ayrı və ya kolleksiya şəklində olan poçt markaları, vergi və analoji markalar;

10) Arxivlər: fono-foto və kinoarxivlər;

11) Yüz ildən artıq tarixi olan mebellər və qədim musiqi alətləri.

7-24 iyun 1995-ci ildə Romada keçirilən diplomatik konfransda imzalanan “Oğurlanmış və ya qeyri-qanuni yolla ölkədən çıxarılmış mədəni dəyərlər” haqqında Konvensiyada “Mədəni dəyərlər” anlayışının klassifikasiyası 1970-ci ilin Konvensiyasının 1-ci maddəsində verildiyi ilə eynidir.

Milli-mənəvi irsin dünyaya tanıtılması ilə bərabər, onun yad təsirlərdən, aşınmalardan qorunması da bir o qədər əhəmiyyət kəsb edir. Təsadüfi deyil ki, bu mühüm prinsip 2007-ci il 23 may tarixində təsdiq olunmuş “Azərbaycan Respublikasının Milli Təhlükəsizlik Konsepsiyası”nda da əksini tapmışdır. Konsepsiyada ölkənin milli təhlükəsizlik siyasətinin əsas istiqamətləri sırasında mədəniyyət və mənəviyyatın qorunması ayrıca bənd olaraq (maddə 4.3.3.) göstərilmişdir. “Mədəniyyət və mənəviyyatın qorunması siyasəti Azərbaycan xalqının mədəni irsinin, maddi və mənəvi dəyərlərinin mühafizəsinə, onun daxili və xarici təhdidlərdən qorunmasına, mütərəqqi beynəlxalq inkişafdan bəhrələnməsinə yönəlmişdir” - deyə sənəddə vurğulanır. Konsepsiyada Azərbaycan Respublikasının milli maraqlarının əsas istiqamətləri müəyyən edilərkən Azərbaycan xalqının vahidliyinin qorunub saxlanması, Azərbaycançılıq ideyasının təşviqi, həmçinin, dünya azərbaycanlılarının daşdığı dəyərlərə əsaslanan milli özünəməxsusluğun və həmrəyliyin möhkəmləndirilməsi, Azərbaycan xalqının mədəni-tarixi irsinin və mənəvi dəyərlərinin qorunması, eləcə də, ümumbəşəri dəyərlərlə zənginləşdirilməsi, dilinin, özünüdərk, vətənpərvərlik və milli iftixar hissəsinin, intellektual potensialının inkişaf etdirilməsi əsas hədəf kimi götürülmüşdür.

Hər iki mühüm sənəd, Azərbaycan Respublikasının Milli Təhlükəsizlik Konsepsiyası və Azərbaycan Respublikasında 2009-2015-ci illərdə elmin inkişafı üzrə milli strategiyanın həyata keçirilməsi ilə bağlı Dövlət Proqramı Azərbaycan xalqının mədəni irsinin öyrənilməsi və mühafizəsi istiqamətindəki problemləri və hədəfləri müəyyən edilməklə mədəni irsin mühafizəsi və tədqiqi üçün hüquqi təminatlar yaratmışdır. Milli-mənəvi dəyərlərin, Azərbaycan mədəniyyəti və tarixinin obyekt-

tiv, konseptual və kompleks şəkildə araşdırılması və dövlətin milli təhlükəsizlik siyasətinin həyata keçirilməsində elmin rolunun artırılması məsələləri elm strategiyasının vəzifələrinə daxil edilmişdir.

YUNESKO (UNESCO-United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) - Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Elm, Təhsil və Mədəniyyət üzrə təşkilatı 16 noyabr 1945-ci ildə yaradılmışdır və mərkəzi Paris, Fransada yerləşmişdir. Təşkilatın tərkibinə dünyanın müxtəlif hissələrində yerləşmiş 67 büro və alt bölmələr daxildir.

YUNESKO-nun nizamnaməsi 1945-ci ildə London konferensiyasında qəbul edilmiş, 4 noyabr 1946-cı ildə qüvvəyə minmişdir. Hal hazırda 191 ölkə bu təşkilatın üzvüdür. Nizamnaməsi 9 hissə, 57 maddədən ibarət olan YUNESKO “Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı”nın ingiliscə qısaldılmış adıdır. YUNESKO məqsədini proqramının birinci maddəsində belə açıqlayır: “YUNESKO, beynəlxalq əməkdaşlığa söykənən, elm, mədəniyyət və təhsil yolu ilə dünyamızın sülh və təhlükəsizliyini qorumaq məqsədiylə qurulmuşdur”. YUNESKO millətlərarası qarşılıqlı əlaqələri inkişaf etdirərək, anlaşmanı təmin etmək, insanları bir-birinə yaxınlaşdırmaq, habelə dünyanın geri qalmış ölkələrində kütləvi savadsızlığın aradan qaldırılması kimi mühüm istiqamətləri özünün əsas fəaliyyəti hesab edir.

YUNESKO-nun əsas məqsədi – irqindən, cinsindən, dilindən və dinindən asılı olmayaraq təhsil, elm və mədəniyyət sahələri üzrə xalqların əməkdaşlığını genişləndirmək yolu ilə sülhün və təhlükəsizliyin möhkəmlənməsinə kömək etməkdir.

1972-ci ildə YUNESKO ümumdünya mədəni və təbii irsin qorunması haqqında konvensiya qəbul etmişdir.

Mərkəzi Parisdə olan və Ümumi Konfrans, İcra etmə Şurası, Sekretarlıq olmaq üzrə üç orqanı olan YUNESKO təhsil, elm və mədəniyyət sahələrindəki məqsədlərini, özünə üzv olan hər dövlətdə qurulan Milli Komissiyalar vasitəsilə reallaşdırmağa çalışmaqdadır.

YUNESKO fəaliyyəti haqqında BMT-yə vaxtaşırı hesabat verir. Onun maliyyələşməsi, habelə texniki cəhətdən təmin olunması BMT-nin üzərinə düşür. Ancaq öz orqanları, büdcəsi

və digər strukturları baxımından tamamilə müstəqildir. Bütün BMT-yə üzv dövlətlər eyni zamanda YUNESKO-nun da üzvü ola bilərlər. BMT-nin İqtisadi və İctimai Şurasının ayrıca qolu olan YUNESKO simvolik bir sözdür, mənası, “Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı” deməkdir.

YUNESKO-nun fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri tarixi mədəniyyət abidələrinin mühafizə edilməsidir. YUNESKO hal-hazırda beynəlxalq sənətkarlar və alimlərin qurduqları təşkilatları dəstəkləyərək, elmin və müxtəlif mədəniyyətlərin yayılmasına kömək göstərir. Bu sahədəki ən mühüm işlər şərq-qərb mədəniyyət dəyərlərinin araşdırılması mövzusu üzərində qurulub.

Azərbaycan Respublikası YUNESKO-nun aşağıdakı Konvensiyalarına qoşulmuşdur

- 1.** Silahlı münaqişə zamanı mədəni dəyərlərin qorunması haqqında 14 may 1954-cü il Konvensiyası (1993), ona dair Birinci Protokol (1993) və İkinci Protokol (2000);
- 2.** Ümumdünya mədəni və təbii irsinin qorunması haqqında 16 noyabr 1972-ci il Konvensiyası (1993);
- 3.** Avropa regionu dövlətlərində tədris kurslarının, ali təhsil haqqında diplomların və elmi dərəcələrin tanınması haqqında 21 dekabr 1979-cu il Konvensiyası (1994);
- 4.** Asiya və Sakit Okean dövlətlərində tədris kurslarının, ali təhsil haqqında diplomların və elmi dərəcələrin tanınması haqqında 16 dekabr 1983-cü il regional Konvensiyası (1995);
- 5.** Müəlliflik hüququ haqqında 6 sentyabr 1952-ci il Ümumdünya Konvensiyası (1997);
- 6.** Avropa regionunda ali təhsil ixtisaslarının tanınması haqqında Konvensiya (1998);
- 7.** Mədəni dəyərlərin qanunsuz olaraq ölkəyə gətirilməsi, ölkədən çıxarılması və mülkiyyət hüququnun qanunsuz olaraq başqasına verilməsinin qadağan olunması və qarşısının

alınmasına yönəldilmiş tədbirlər haqqında 14 noyabr 1970-ci il Konvensiyası (1997);

8. Başlıca olaraq su quşlarının məskəni kimi beynəlxalq əhəmiyyətə malik su-bataqlıq yerləri haqqında 2 fevral 1971-ci il Konvensiyası (2001);

9. Fonoqram istehsalçılarının mənafələrinin onların fonoqramlarının qanunsuz istehsalında mühafizəsi haqqında 29 oktyabr 1971-ci il Konvensiyası (2001);

10. Beynəlxalq xüsusi hüququ unifikasiya institutunun (YUNİDRUA) oğurlanmış, yaxud qanunsuz çıxarılmış mədəni dəyərlər haqqında 1995-ci il Konvensiyası (2003);

11. Qeyri-maddi mədəni irsin qorunması haqqında 17 oktyabr 2003-cü il tarixli Konvensiyası (2006);

12. İdmanda dopinqə qarşı mübarizə haqqında 19 oktyabr 2005-ci il tarixli Beynəlxalq Konvensiya (2007).

13. Mədəni özünüifadə müxtəlifliyinin qorunması və təşviqi haqqında 20 oktyabr 2005-ci il Konvensiyası (2010)

Azərbaycanın Mədəni və Təbii İrsi

Azərbaycanın mədəni və təbii irsinin qorunması məsələsi YUNESKO ilə əməkdaşlığın əsas istiqamətlərindən biridir. Bakı şəhərinin tarixi mərkəzi olan İçərişəhər memarlıq kompleksi 2000-ci ilin dekabr ayında Ümumdünya İrs Siyahısına daxil edilmişdir. Lakin, Azərbaycanda baş vermiş zəlzələ nəticəsində İçərişəhərin ərazisində yerləşən memarlıq abidələrinə dəymiş zərər və bununla bağlı bir sıra problemlərə görə 4 iyul 2003-cü il tarixində Ümumdünya İrs Komitəsinin 27-ci sessiyasında İçərişəhər kompleksi YUNESKO-nun təhlükədə olan ümumdünya irs siyahısına daxil edilmişdir. Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin müvafiq fərman və sərəncamlarına uyğun olaraq, İçərişəhərə dövlət qayğısı artırılmışdır. YUNESKO-nun Ümumdünya İrs Komitəsinin ekspertlərinin hesabatlarında Azərbaycan hökuməti tərəfindən İçərişəhər Qoruğunun mühafizəsi istiqamətində görülən işlər təqdir edilmişdir. Nəticədə 2009-cu il iyun ayının 22-dən 30-dək İspaniyanın Sevilya şəhərində keçirilən Ümumdünya Mədəni İrs Komitəsinin 33-cü sessiyasının qərarına əsasən, İçərişəhər Kompleksi YUNESKO-nun Təhlükə altında olan abidələr siyahısından çıxarılmışdır.

YUNESKO-nun Ümumdünya İrs Komitəsinin 2007-ci ildə Yeni Zelandiyada keçirilmiş 31-ci sessiyasında qəbul edilmiş qərara əsasən Qobustan Dövlət Tarixi Bədii Qoruğu Ümumdünya İrs Siyahısına daxil edilmişdir. Azərbaycanın təbii irsinin qorunması məqsədi ilə Hirkan meşələrinin namizədlik sənədləri hazırlanaraq Ümumdünya İrs Komitəsinə təqdim edilmişdir. Hazırda bu istiqamətdə müvafiq işlər həyata keçirilir.

1999-cu ildə Azərbaycanın muğam ustası Alim Qasimov YUNESKO/Beynəlxalq Musiqi Şurasının birinci mükafatını qazanmışdır.

2003-cü ilin noyabr ayının 7-də Azərbaycan muğamı YUNESKO-da bəşəriyyətin qeyri maddi irsinin şah əsəri elan olunmuşdur.

2008-ci ildə məşhur azərbaycanlı bəstəkar və pedaqoq Firəngiz Əlizadəyə YUNESKO-nun “Sülh naminə incəsənət xadimi” fəxri adı verilmişdir.

Dünya mədəni irsinə verdiyi töhfələrə görə Azərbaycanın Xalq rəssamı Tahir Salahov YUNESKO-nun “Pikasso” qızıl medalına layiq görülmüşdür. Mükafat 19 mart tarixində YUNESKO-nun Baş Direktoru Koşiuro Matsuura tərəfindən fırça ustasına təqdim edilmişdir.

2009-cu il 28 sentyabr-02 oktyabr tarixlərində Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Abu-Dabi şəhərində keçirilən YUNESKO-nun Qeyri-maddi Mədəni İrsin qorunması üzrə Hökumətlərarası Komitəsinin 4-cü sessiyasında Komitənin yekun qərarına əsasən, Azərbaycan aşıq sənəti və beynəlmiləl qeyri-maddi mədəni irs nümunəsi kimi Novruz Bayramı YUNESKO-nun Qeyri-maddi Mədəni İrs üzrə Repräsentativ Siyahıyasına daxil edilmişdir.

2010-cu ilin 30 iyul tarixində YUNESKO-nun Xoşməramlı səfiri, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevaya YUNESKO-nun Baş Direktoru İrina Bokova tərəfindən qızıl “Motsart” medalı təqdim olunmuşdur.

Beynəlxalq Muğam Mərkəzi - dünya standartları səviyyəsində, ən yüksək texnologiyaların tətbiqi ilə inşa olunan bu mərkəz Heydər Əliyev Fondunun milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması və dünyada geniş təbliği ilə bağlı reallaşdırdığı möhtəşəm layihələr sırasında xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

Mərkəzin inşası fondun prezidenti, YUNESKO və İSESKO-nun Xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilib. Xatırladaq ki, belə bir mədəniyyət ocağının tikilməsi, muğamın daha da inkişaf etdirilməsi və təbliği fikri görkəmli xanəndələrin, muğam bilicilərinin iştirakı ilə keçirilən “dəyirmi

masa”da qərara alındı və qısa müddətdən sonra (2005-ci il 6 aprel) Prezident İlham Əliyev Bakıda Beynəlxalq Muğam Mərkəzinin yaradılması haqqında Sərəncam imzaladı. Beləliklə, xalqımızın qədim mədəni irsinin ölməz n m nəsi, Azərbaycan musiqisinin zəngin fəlsəfi təməl üzərində təşəkkül tapmasında əvəzsiz rol oynayan muğama möhtəşəm abidə ucaldılması istiqamətində ciddi addım atıldı. Azərbaycan muğamının bəşər mədəniyyətinin nadir inciləri ilə bir sırada YUNESKO-nun Qeyri-maddi Mədəni İrs Siyahısına daxil edilməsi isə bütövlükdə onun nə dərəcədə bənzərsiz sənət n v  olduğunu bir daha təsdiqləyir.

2005-ci ilin avqustunda Prezident İlham Əliyevin v  ölkəmizin birinci xanımı Mehriban Əliyevanın, YUNESKO-nun baş direktoru Ko şiro Matsuuranın iştirakı ilə təməli qoyulan Beynəlxalq Muğam Mərkəzi  mumi sahəsi 7,5 min kvadratmetr olan  cm rt b li binadan ibarətdir. Binanın forması Azərbaycanın qədim musiqi alətlərindən olan tarın hissələrini xatırladır.  n müasir texnologiyadan istifadə edilməklə tikilən bina  c n lazımı avadanlıqlar İtaliya, Avstriya, Fransa və Türkiyədən gətirilib. İnşaat işləri zamanı 2 mindən çox müxtəlif  l c l  şüşədən istifadə olunub.

YUNESKO ilə əməkdaşlığın b hrəsi olan Beynəlxalq Muğam Mərkəzində 350 yerlik konsert salonu, klub, 80 nəfərlik restoran, dərs otaqları, səsyazma studiyası var. Bina müasir havalandırma və istilik sistemləri ilə təchiz edilib. Tarın qolunu xatırladan dəhlizdə Azərbaycanın görkəmli muğam ifa larının b stl ri qoyulub. Bu hissədə “Ud” adlandırılan restoran da fəaliyyət göstərir.

**İslamın bəşər üçün tövsiyə etdiyi əsas əxlaqi-mənəvi
və əqli keyfiyyətləri aşağıdakı kimi xülasə etmək
olar:**

Elm və mərifətə dəvət. “Quran” kitabında Allah sözündən sonra ən çox işlənən ikinci söz elmdir.

“Bilən və bilməyənlər eyni olarmı”? Bu sadə, ancaq düşündürücü sual “əz-Zümər” surəsi, 9-cu ayədə təkidlə vurğulanır.

- Yaxşı əməllərə dəvət, pis işlərdən çəkəndirmək.
- İnsanın cismani, mənəvi təmizliyi və sağlamlığı.
- Valideynlərə, böyüklərə hörmət, qohum, qonşu və başqalarına qayğı və insani rəftar göstərmək.
- Çarəsizlərə və ehtiyac içində olanlara yardım.
- Ədalət və haqqın qorunması, zülm ilə mübarizə.
- Yaxşılıq, xeyirxahlıq və xeyriyyəçilik.
- Vətən sevgisi və vətəni qorumaq hissinin tərbiyəsi.

Ə D Ə B İ Y Y A T

Abbasov, N. Mədəniyyət siyasəti və mənəvi dəyərlər [Mətn] /N.Abbasov.- Bakı, 2009.- 444 s.

Abbasov, N. Müasir şəraitdə Azərbaycan dövlətinin mədəniyyət siyasəti və mənəvi dəyərlərinin inkişaf amilləri [Mətn] /N. Abbasov; elmi red. İ. Hüseynov.- Bakı: [Təknur], 2008.- 239 s.

Abdullayeva, N. Milli-mənəvi dəyərlərimizin formalaşmasında islamın yeri və rolu [Mətn]: fəls. üzrə fəls. d-ru elmi dər. a. üçün təq. ed. dis-nın avtoreferatı: 09.00.03. /N.Ə.Abdullayeva; Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi, BDU.- Bakı, 2010.

Abdullayev, O. Sosial fəallıq və yeni adət-ənənələr [Mətn] /O.İ.Abdullayev; red. Ə.Mirzəyev.- Bakı: Azərənəşr, 1987.

Adət və ənənələr mənəvi əxlaqi dəyərlər kimi [Mətn].- Bakı: Nərgiz, 2000.

Adil Abdulla Əl-Fələh. Heydər Əliyev və milli-mənəvi dəyərlər [Mətn] /Adil Abdulla Əl-Fələh; elmi red. və ön sözün müəl. A.Paşazadə; dizayn M.Xəlilov.- Bakı: Qismət, 2007.- 108 s.

Andriyanov, V.İ. Heydər Əliyev [Mətn] /V.Andriyanov, H.Mirələmov.- Bakı: Nurlan, 2008.- 558 s.

Azərbaycan Milli Ensiklopediyası [Mətn]: 25 cildə: Azərbaycan.- Bakı, 2007.

Azərbaycan etnoqrafiyası [Mətn]: üç cildə.- Bakı: Şərq-Qərb, 2007.-C.2.- 568 s.

Cəfərov, N. Azərbaycanşünaslığın əsasları [Mətn] /N.Cəfərov.- Bakı: Pedaqogika, 2005.- 256 s.

Ənənə və müasirlik [Mətn]: metodiki göstəriş.- Bakı: ADMİU, 1996.

Heydər Əliyev və Azərbaycan ədəbiyyatı [Mətn] /elmi red. B.Ə.Nəbiyev; AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu.- Bakı: Şərq-Qərb, 2009.- 248 s.

Hüseynov, İ. Azərbaycan milli adət və ənənələrinin bədii estetik mahiyyəti [Mətn]: monoqrafiya /İ.Hüseynov; red. N.Şəmsizadə; rəs. E.Nəzərov.-Bakı: Mars-Print, 2002.- 305 s.

Hüseynov, İ. Qədim dünya mədəniyyəti [Mətn]: dərslik /İ.H.Hüseynov, N.T.Əfəndiyeva; elmi red. A.N.Abbasbəyli; red. P.Rzaquliyev; Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti.- Bakı: Mars-Print NPF, 2009.- 428 s.

Hüseynova, İ. Heydər Əliyev və Qafqazda sülh prosesi [Mətn]: magistr hazırlığı üçün proqram /İ.Hüseynova; red. Ə.İ.Muxtarov; Bakı Dövlət Universiteti Tarix fakültəsi.- Bakı: Təhsil, 2003.- 112 s.

İsmayılov, N. Heydər Əliyev və milli-mənəvi dəyərlərimiz [Mətn].- Bakı: Səda, 2003.

İlaxır çərşənbələr [Mətn] /A.M.Nəbiyev; red. T.Babayev; rəs. V.Allahyarov.- Bakı: Azərənəşr, 1992.- 62 s.

Qasımova, L. Məktəblilərin milli-mənəvi dəyərlər əsasında tərbiyəsi təcrübəsindən [Mətn] /L.N.Qasımova; elmi red. H.Ə.Əlizadə.- Bakı: Nurlan, 2004.

Quliyeva, X. Heydər Əliyev və mənəvi-estetik dəyərlər [Mətn] /X.Quliyeva.- Bakı, 2002.

Mədəniyyətimizin və mədəni incilərimizin hamisi [Mətn].-Bakı: Nurlar, 2007.- 424 s.

Məmmədov, Ə. Milli adət və ənənələr [Mətn] /Ə.Məmmədov.- Bakı: Mars Print, 2000.

Məmmədov, K. Millət və millətçilik [Mətn]: monoqrafiya /K.A.Məmmədov; elmi red. Ə.Tağıyev; AMEA Fəlsəfə və Siyasi-Hüquqi Tədqiqatlar İnstitutu.- Bakı, 2008.

Şəkəraliyev, A. Ümummillî lider Heydər Əliyev: amalı yaratmaq məramı qurmaq məqsədi xalqına xidmət etmək olan ulu öndər [Mətn]: [son dövrdə mətbuatda çap edilmiş məqalələr toplusu] /A.Şəkəraliyev; red. M.X.Meybullayev.- Bakı: Nak-suana, 2007.- 491 s.

Təhmasib, M. Seçilmiş əsərləri [Mətn]: 2 cildə /M.Təhmasib; red. hey. K.Abdullayev (elmi red.) və b.; tərt. M.Cəfərli, A.Hacı, E.Şükürlü; Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi Bakı Slavyan Un-ti.- Bakı: Mütərcim, 2010.- C.1.- 487, [1] s.

Yusifov, M. Azərbaycançılıq [Mətn] /M.İ.Yusifov; red. İ.İsmayılov; Yeni Azərbaycan Partiyası, Gəncə şəhər təşkilatı.- Bakı: Elm və təhsil, 2010.- 132 s.

Zeynalova, T. Axirətin bələdçiləri [Mətn] /top. və tərtib ed. T.Zeynalova; red. Ş.Səlimbəyli.- Bakı: Avropa, 2007.- C.1.

Milli-mənəvi dəyərlərin pozulması xalqımıza qarşı bağışlanmaz xəyanətdir [Mətn]: Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Bəyanatı, 13 avqust 2001-ci il //Azərbaycan.- 2001.- 14 avqust.- S.1.

Ağaqızı, Z. Milli dəyərləri əks etdirən ilk Konstitusiyamız Ulu öndərin məhz birinci hakimiyyəti illərində qəbul edildi [Mətn]: ümummilli lider Heydər Əliyev haqqında /Z.Ağaqızı //Yeni Azərbaycan.- 2008.- 12 iyul.- S.6.

Aydınoğlu, T. Milli-mənəvi dəyərlərimiz və mərasimlər [Mətn]: toy və yas mərasimləri haqqında /T.Aydınoğlu //Xalq qəzeti.- 2008.- 12 iyul.- S.5.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin iqtisadi modeli: liberal və milli dəyərlərin sintezi [Mətn]: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti – 90 /X.Kərimov //Xalq qəzeti.-2008.- 24 may.- S.4

Bayramlı, E. Milli-mənəvi dəyərlərimizin hamisi: Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO və İSESKO-nun Xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyevanın ad günü qeyd edilib [Mətn] /E.Bayramlı //Səs.- 2009.- 27 avqust.- S.8-9.

Bədəlov, Ə. Televiziya kanalları milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanmasına xüsusi diqqət yetirməlidirlər [Mətn] /Ə.Bədəlov //Xalq qəzeti.- 2009.-11 oktyabr.-S.4.

Dünyada müğama böyük maraq var [Mətn] //Palitra.- 2009.-18 avqust.-S.11.

Elmanoğlu, S. Milli-mənəvi dəyərlərin etibarlı hamisi: Heydər Əliyev Fondu çoxşaxəli fəaliyyəti ilə Azərbaycanın zəngin mədəniyyətini dünya miqyasında layiqincə tanıdır [Mətn] /S.Elmanoğlu //Azərbaycan.- 2009.-19 avqust.- S.2.

Əliyev, H. Müdrik fikirlər [Mətn]: /Heydər Əliyev; Heydər Əliyev Fondu.- Bakı: Çapaşoğlu, 2009.- Kitab 2.- S.159-175.

Əliyeva, G. Ümumbəşəri mənəvi dəyərlərin təbliği mərkəzi: Heydər Əliyev Fondunun yerinə yetirdiyi missiyalar barədə bəzi mülahizələr [Mətn] /G.Əliyeva //Xalq qəzeti.- 2009.- 26 avqust.- S.2.

Əmirəli, R. Milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması əsas konseptual problem kimi [Mətn] //Mədəni maarif.- 2010.- №3.- S.55-57.

Əzimzadə, Ə. Üstümüzdə gələn “sunami”: Milli-mənəvi dəyərləri qorumaq hər birimizin vətəndaşlıq borcudur [Mətn] /Ə.Əzimzadə //Xalq qəzeti.- 2009.- 27 oktyabr.- S.5.

Heydər Əliyev yolu ilə irəliləyən Azərbaycan milli-mənəvi dəyərləri inamla qoruyur və inkişaf etdirir: Bibiheybət ziyarətgah kompleksinin əsaslı yenidənqurma və tikinti işlərindən sonra açılışı mərasimində: Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin nitqi, 12 iyul 2008-ci il [Mətn] //Xalq qəzeti.- 2008.-13 iyul. - 152.- S. 1.

Heydər Əliyevin xarici siyasət konsepsiyası: müasir dəyərlər və strateji hədəflər [Mətn] /N.Xudiyev //Xalq qəzeti.- 2008.- 7 sentyabr.- S.4.

Xarici siyasətdə müasir dəyərlər və effektiv dinamizm: Prezident İlham Əliyev son beş ildə bu iki amilin uğurlu sintezini yaratmağa nail olub [Mətn] //Səs.- 2008.- 4 oktyabr.- S.5.

Xəlilzadə, F. Məsuliyyəti, vəzifəni anladan mənəviyyat dərsi: Ümummillə lider Heydər Əliyev 13 avqust 2001-ci ildə milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və sosial ədalət haqqında bəyanat vermişdir [Mətn] /F.Xəlilzadə //Azərbaycan.-2008.- 13 avqust.- S.2.

İlyasov, Z. Milli dəyərlərimizi nurlu xəzinə olan kitablarda axtarmalıyıq [Mətn] /Z.İlyasov //İqtisadiyyat.- 2009.- 30 oktyabr-5 noyabr.- S.7.

Jalə. Azərbaycan gəncliyi və milli mənəvi dəyərlərimiz [Mətn] /Jalə //Yeni Azərbaycan.- 2008.- 8 yanvar.- S.4.

Kəbutər. Biz ölkəmizdə ənənələrimizi, həyat tərzimizi, mentalitetimizi çox yüksək qiymətləndiririk. Prezident İlham Əliyev: Azərbaycandakı gənc nəsil və ələlxusus, mənim uşaqlarım milli ruhda tərbiyə edilirlər, onlar üçün Vətən ən ön planda durur [Mətn]: Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin “RAİ International” telekanalına verdiyi müsahibəyə münasibət /Kəbutər //Yeni Azərbaycan.- 2008.- 29 noyabr.- S.5.

Qafar, T. Elimizin, dilimizin və dinimizin xilaskarı [Mətn]: ulu öndər Heydər Əliyev ömrü boyu mənəviyyat xəzinəmizin keşiyində dayanmaqla xalqın milli mənəvi dəyərlərini qorudu, onu daha da zənginləşdirdi /T.Qafar //İki sahil.- 2008.- 12 dekabr.- S.9.

Qafarlı, T. Torpaqları işğal olunan insanların narahatlıq çəkməsi təbiidir. Jalə Əliyeva: Milli-mənəvi dəyərlərin qorunması üçün cəmiyyətin proseslərə müdaxiləsi gərəkdir [Mətn]: Milli Məclisin Mədəniyyət məsələləri daimi komissiyasının üzvü Jalə Əliyeva öz fikirlərini “Üç nöqtə” ilə bölüşmüşdür /T.Qafarlı //Üç nöqtə.- 2008.- 2 sentyabr.- S.6.

Qasimov, A. Azərbaycan teleefiri dövlətin maraqlarına və xalqın mənafeyinə cavab verməlidir. Akademik Ramiz Mehdiyevin “Azərbaycanın efir məkanı: problemlər və vəzifələr” məqaləsi telekanallarda milli-mənəvi dəyərlərin qorunması üçün istiqamətverici konsepsiyadır [Mətn] /A.Qasimov //Azərbaycan.- 2009.-7 oktyabr.- S.4.

Qasimov, Q. İşğal olunmuş ərazilərimizdəki mədəni dəyərlərin və obyektlərin beynəlxalq hüquqi mühafizəsinin əsasları [Mətn] /Q.Qasimov //Mədəni-maarif.- 2007.- №12.- S.33-34.

Qocayeva, A. Milli-mənəvi dəyərlərə sadıqlıq hər bir insanın vətəndaşlıq borcudur [Mətn]: 13 avqust 2001-ci il tarixdə ümummilli lider Heydər Əliyev kütləvi informasiya vasitələrində milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və sosial ədalət haqqında bəyanatla çıxış etmişdi /A.Qocayeva //Azərbaycan.- 2009.- 13 avqust.- S.5.

Miriyev, A. Ailə, təhsil və milli mənəvi-əxlaqi dəyərlər: Bütün dünyəvi və milli mənəvi-əxlaqi keyfiyyətləri öyrədən və təbliğ edən tərbiyə üslubu formalaşdırılmalıdır [Mətn] /A.Miriyev //Palitra.- 2009.- 28 oktyabr.- S.12.

Milli-mənəvi dəyərlərimizin meyarı: Tahir Əkbər: “Hər bir musiqiçi, sənət adamı professional məktəbdən bəhrələnməlidir” [Mətn] //Səs.- 2008.- 16 dekabr.- S.12.

Mürvətqızı, S. Aşıq Ələsgər adına Aşıqlar Muzeyinə rəsmi status verilə bilər [Mətn]: muzeyin yaradıcısı Hüseyn Hacıquluoğlu bu addımını milli dəyərlərin qorunmasına dövlət qayğısının daha bir təzahürü olacağını bildirir [Mətn] /S.Mürvətqızı //525-ci qəzet. - 2008.-10 iyul. -S.7.

Tahirov, K. Kitabxana işinə dair yeni Dövlət Proqramı mədəni dəyərlərimizə qayğının təzahürüdür [Mətn]: [“Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı” Azərbaycanda kitabxana işinin inkişafında yeni bir mərhələyə başlanğıc verən mühüm sənəd oldu] /K.Tahirov //Xalq qəzeti.- 2008.- 15 oktyabr.- S.5.

Turanə. Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə böyük musiqi bayramı yaşanır [Mətn] /Turanə //Yeni Azərbaycan.- 2009.- 15 avqust.- S.3

Zeynal, S. Ana dilinə qayğı ona bəslənilən məhəbbətdən doğur [Mətn] /S.Zeynal //Azərbaycan müəllimi.- 2008.- 18 aprel.- S.7.

Rus dilində

Агасиева, Э. Азербайджанцы: особенности национального характера [Текст]: монография /Э.А.Агасиева; науч. ред. Ф.Ф.Касимзаде.- Баку: Мутарджим, 2010.- 352 с.

Андрянов, В.И. Гейдар Алиев [Текст] /В.Андрянов, Г.Мираламов.- М.: Мол. гвардия, 2005.-393 с.- (на английском и на персидском языке).

Гусейнова, И. Гейдар Алиев от политического руководителя к общенациональному лидеру [Текст]: монография /И.Гусейнова; науч. ред. А.М.Гасанов; рец. Дж.Гулиев, Г.М.Байрамов, О.Б.Султанов.- Баку: Тахсил, 2005.- 504 с.

İ N T E R N E T D Ə

www.anl.az
www.atsam.org
www.ahlibeyt.az
www.azertag.com
www.azerbaijan.az
www.az-muallimi.com
www.azerbaijan-news
www.az.wikisource.org
www.bakucity.az
www.cbar.az
www.clb.az
www.elm.az
www.icherisheher.gov.az
www.elibrary.az
www.e-qanun.az
www.icherisheher.gov.az
www.mct.gov.az
www.musigi-dunya.az
www.muallim.edu.az
www.paritet.az
www.pia.az
www.president.az
www.preslib.az
www.vesconsultancy.com
www.elpress.az
www.mugam.musigi-dunya.az

M Ü N D Ə R İ C A T

Giriş.....	4
Heydər Əliyev və milli-mənəvi dəyərlərimiz.....	7
Milli-mənəvi dəyərlərin kitabxanalarda təbliği.....	11
Nəticə.....	35
Ümummilli lider Heydər Əliyevin milli-mənəvi dəyərlər haqqında müdrik fikirləri.....	36
Sitatlar.....	51
Əlavələr.....	54
Ədəbiyyat siyahısı.....	76

**Milli-mənəvi dəyərlərin təbliğində
kitabxanaların rolu**

Nəşriyyat redaktoru və korrektor:

M.Cəfərova

Ünvan: AZ-1000 Bakı ş., Xaqani küç.29

E-mail: contact@anl.az

URL: www.anl.az

**M.F.Axundov adına Azərbaycan
Milli Kitabxanasının mətbəəsində
ofset üsulu ilə çap olunmuşdur.**

Sifariş:

Çapa imzalanmışdır:

Tirajı: 200

Pulsuz